Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XII ГРУДЕНЬ — 1961 — DECEMBER Ч. 143

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Шашкевич Маркіян — Поезії 1
Чапленко В. — Сміливий починальник 1
Розгін І. — Ювілей вченого і громадського діяча 2
Юриняк А. — Недоступна і відважний 7
Дзира Я. — До питання про джерела архаїзмів у мові творів Тараса Шевченка 11
Чапленко В. — Як би слід реформувати наше письмо 17
Шашкевич М. — Підлисся, поезія 18
Самовидець М. — Смерть диктатора 21
Гірчак В. — Українська соціялістична самостійна 21
М'ястківський А. — Одинокий риболов 23
Неприцький-Грановський О. — Гомін волі 27
Рецензії. Бібліографія. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

В. І. Касіян. Т. Шевченко серед селян.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Гордієнко Г., Філаделфія, США 1
Боровський Є., Оттава, Канада, 1
Кошман В., Ютика, США 1
Королишин А., Детройт, США 1
Китастий Г., Сан Дієго, США 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Бондаренко Є., Форт Вейн, США 10.00
Кривоус Степан, Торонто, Канада 10.00
Гірняк Йосип, Нью-Йорк, США 5.00
Сарнавський П., Монтреал, Канада 4.50
Боровський Є., Оттава, Канада 3.00
Пані М. Ф., Торонто, Канада 2.00
Самойлова Марія, Бруклин, США 2.00
Дерій М., Форт Вілліям, Канада 1.50
Семенюк З., Торонто, Канада 1.50
Ростенко М., Детройт, США 1.80
Садівничий Д., Кливленд, США 1.00
Мельник Адам, Міннеаполіс, США 1.00
Лисик Олена, Ошава, Канада 1.00
Вінник М., Льєж, Бельгія 1.00
Костира Г., Льєж, Бельгія 1.00
Левко І., Льєж, Бельгія 1.00

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00

США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26), Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.
Address:
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Від редакції: 1. На першій сторінці попереднього числа видрукувано фото прем'єра Канади, Високодостойного Джона Діфенбейкера. Я вважав, що ця особа добре відома нашим читачам, тому підпису не дав. Деякі читачі запротестували — домагаються підпису. Прошу вибачення і поправляю свій недогляд.

2. Це число трохи спізнюється. Справа в тім, що я мусів виїхати в Оттаву на наради в міністерстві іміграції та громадянства. Ця поїздка забрала в мене 6 днів (крім нарад я мусів відбути ще кілька зустрічей, в т. ч. з нашими читачами і співробітниками), а поскільки наради були на початку місяця, то нагнати пропущене мені вчасно не вдалось.

3. Попереднє число прийшло до читачів теж з чималим опізненням, але то вже вина пошти: у деякі міста (зокрема у США) те число доставлено аж через два тижні по його виході. Це передріздвяний час і пошта була завалена листами й пакунками. Таке буває завжди перед Різдвом.

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА "ПАЛІТРИ"

Новостворена мистецька група "Палітра", про яку ми вже згадували раніш, 18-26 листопада ц. р. в залі Інтеранаціонального інституту в Торонті мала виставку творів своїх членів, присвячену 100-літтю з дня смерти Тараса Шевченка.

У виставці взяли участь 7 мистців: А. Бабич, В. Воронюк, А. Кирилюк, І. Кубарський, П. Магдекно, П. Мелащенко, Л. Молодожанин, які разом виставили 40 малярських праць і одну скульптуру.

Виставку відвідало яких 140-150 осіб. У черговому числі постараємось зробити огляд її.

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА УСОМ

9 грудня в домі "Просвіта", відкрилась виставка УСОМ Канади, яка буде продовжуватись до 17 грудня ц.р. Виставка присвячена 100-літтю з дня смерти Т. Шевченка. У виставці беруть участь 20 мистців, які виставили 66 праць із малярства і графіки та 6 скульптур.

Із цікавіших мистців учасників цієї виставки можна відзначити Л. Молодожанина, Івана Кейвана та Галину Новаківську. Цікавий також М. Бідняк, але він цього разу дав лише три невеличкиx образки. Найбільше праць (9 малярських і 5 скульптур) показав А. Струвер. Його "Остання подорож по Україні" і "Шевченко слухає скрипаля" — найбільші розміром тематичні праці на виставці. Ці дві його праці досить ефективні і приваблюють глядачів.

Загально виставка робить приємне враження.

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

Борець за воскресіння Галичини — о. М. Шашкевич

Маркіян ШАШКЕВИЧ

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Ой у чистім полі
Та близько дороги
Там стоїть наметець великий, шовковий,
А у тім наметці стоїть стіл тисовий
Та гетьман Хмельницький сидить кінець стола,
Молойці козаки стоять доокола.
Та гетьман Хмельницький пише дрібні листи
По всій Україні розсилає вісті.

Військо курінноє в поход виступало,
Ляхів розганяло та й Львів облягало.
Як гетьман Хмельницький кіньми навернув,
Тай Львів ся здвигнув;
Як гетьман Хмельницький шаблею звив,
Тай Львів ся поклонив.
На розсвіті з замку із рушниць стріляли,
А смерком козаки замок підпаляли.
Та раненько доокола весь Львів обступили.
Ударили з самопалів — двори погоріли.

А гетьман Хмельницький посли посилав,
Словами промовляв:
Як будете миритися,
На окуп винесіть три миси червоних,
На окуп виведіть сто коней вороних.
Як будете битися,
Мечами рознесу мури високії,
А кіньми розорю двори біленькії.

А у Львові рано всі дзвони заграли,
А високі ворота остіжом упали.

БАНДУРИСТ

Присів на царинці: молодь обступила,
Як цвіточку бджоли, а старшина сіла.
І виняв бандурку і обтер полою,
Став її строїти, і повів рукою
По струнах з-легенька... струни згаморили...
Півець розуміє, бо з ним говорили;
Вже літ сорок і два їх бесіду знає.
І вдарив сильніше і скорше тручає:
І стали греміти та бескидським громом,
І стали шуміти та степовим шумом;
То знов закипіли, як води старого
Дніпра-Славутиці, бо про нього грає
Співець славний та славу співає:
То знов злебеділи, якби галич много
Стадами злетівши чисте поле вкрили;
То знова злегенька, зтиха гомоніли,
Мов згадка літ давніх, минувшої долі,
Щораз то тихіше і тихше бреніли,
За думкою півця розплились по полі,
А наконець зглухли, зовсім заніміли...

ВЕСНІВКА

Цвітка дрібная
Молила неньку,
Весну раненьку:
"Нене рідная!
Вволи ми волю,
Дай мені долю:
Щоб я зацвила,
Весь луг скрасила,
Щоби я була
Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щоб я згорнула
Весь світ до себе!"
— "Доню, голубко!
Жаль мені тебе,
Гарная любко!
Бо вихор свисне,
Мороз потисне,
Буря загуде;
Краса змарніє,
Личко счорніє,
Головоньку склониш,
Листоньки зрониш,
Жаль серцю буде.

Сміливий починальник

(До 150-річчя з дня народження М. Шашкевича)

Тяжкий був стан і не легше було становище українського народу в Австрії в першій половині XIX ст. Українське суспільство тоді складалося тільки з "попа і хлопа", як казали пани того становища — поляки. Та й "попи" тоді не мали ніякої національної свідомости, в церкві вживали мертвої церковнослов'янщини, а в побуті — польської мови. Ніяких народних шкіл, звичайно, не було, а у Львівському університеті викладали тільки латинською, німецькою, польською мовами. Спроби викладати т. зв. "язичієм" були невдалі, і року 1816 це викладання скасували. Української літератури як такої не було, а окремі автори писали важкі силябічні вірші тим же таки "язичієм". Щоб уявити тепер мовостиль цих віршів, досить навести хоч би ось цей заголовок: "Возреніє Страшилища во Пестї і Буді наступшаго місяцем Мартом 1838 года во время разлитія Дуная Симоном Феофил. Лисенецким Галиціанином... в Малорусском язику изображенное".

Але тоді ж таки вже розпочалися відродженські рухи серед слов'янських народів, в тому числі й на Наддніпрянській Україні. Прояви цих рухів почали доходити й до затурканої Галичини, а з Наддніпрянщини й певні вже досяги — збірки українських народних пісень (Цертe-

(Далі на сторінці 16-ій)

Іван РОЗГІН

Ювілей вченого і громадського діяча

Біобібліографічний нарис з нагоди 70-річного Ювілею М. Боровського

(Закінчення з попереднього числа)

Все таки, початком наукової праці треба вважати 1918 рік, коли М. Боровський, студіюючи в Кам'янець-Подільському університеті, зустрівся з проф. Гораком, та його доцентом Угринським. В останньому він відчув справжнього не тільки вченого ботаніка, а ентузіяста рослинознавства. Обидва — і студент М. Боровський і доцент Угринський — зблизилися на спільному ґрунті: вивчення флори рідного Поділля. Почали систематично провадити польові дослідження, які складалися із збирання зразків та визначення рослин, складання гербарія. Це вже була праця не аматора, а дослідника, під керівництвом молодого вченого. Тепер все вони робили заздалегідь обміркованою програмою. Мали в пляні не тільки вивчити місцеву флору і скласти солідний гербарій для кабінету ботаніки, але й видати друком працю "Флора Поділля". Та скоро політичне становище і України, і університету, а в тому і самих дослідників кардинально змінилося: М. Боровський опинився у Варшаві, а його керівник у Берліні.

У Варшаві М. Боровський вписався до університету, правда не на природничий відділ, який був переповнений, а на ветеринарний. Тут він відразу повчав працювати в ботанічному саду. Його зацікавила справа організації та адміністрації саду, як наукової державної установи. Крім того, почав він свої попередні наукові спостереження. Розпочав фенологічні досліди періодів квіткування, медування й пилкування рослин і дерев цього саду. Разом з тим, почав вивчати українiку в ботаніці. Почав збирати зразки та вегетаційні форми насіння цих рослин, складати з них колекцію і гербарій.

За браком матеріяльних умов та у зв'язку з непевним громадським становищем (фактично був інтернованим політичним в'язнем) в 1923 році перебрався до Чехо-Словаччини, де були кращі умови для української еміґрації.

Вписавшись до чеської політехніки, М. Боровський зразу ж пов'язався з чеським, та німецьким ботанічними садами в Празі і розпочав тут свої попередні науково-дослідчі спостереження. Так само, як і у Варшаві, він провадив фенологічні спостереження над квіткуванням, та нектаруванням рослин, продовжував збирати українiку в ботаніці, передав дирекції ботанічних садів колекцію насіння українiки (з Варшавського університету) з умовою плекання її в садах як окрему ботанічну групу.

У Празі, М. Боровський вперше завершив велику ботанічну працю над вивченням медодайних рослин Чехо-Словаччини та інших европейських країн. Крім повного гербарія досліджуваних рослин, він склав графік періодів їх квітування та пилкування, діяграми релятивного нектарування кожної рослини, а найголовніше — виготовив рукопис для друку цієї праці.

У 1924 році, ця праця була показана на державній виставці в Кошицях і була відзначена першою нагородою. На працю звернули увагу не тільки місцеві наукові і громадські достойники, а й політичні чинники з консуляту Української СРР. Після виставки, через український консулят М. Боровський дістав листа від проф. Янати з пропозицією видрукувати цю працю в Україні. Після довгого листування та устійнення умов — рукопис праці був пересланий проф. Янаті для видання українською мовою, але з політичних причин не був видрукований і там пропав. Пізніше, в 1931 році ця праця скороченою була видрукована у видавництві Сільського Господаря у Львові.

Студіюючи в чеській політехніці, М. Боровський готувався після закінчення навчання працювати на Закарпатті, тому ще студентом "промощував собі туда дорогу". М. Боровський всі свої вакації відбував на Закарпатті, де спільно з іншими своїми колеґами виконував не тільки фахову, але й велику культурно-освітню й громадську роботу. В Ужгороді зорганізували краєве пасічницьке товариство "Рій". Вибудували в Ужгороді павільйон і зорганізували взірцеву пасіку на сто пнів. У цій же садибі заложили плянтації медодайних і лікарських рослин. При товаристві "Рій" відбувалися періодичні пасічницькі курси, виставки, а плянтації мали завданням ознайомлювати з нектародаями і постачати насінням пасічників та господарів. Крім того, плянтація лікарських рослин мала постачати одній зілярській фірмі в Празі сировину.

М. Боровський, так само, як і в Празі, зібрав тут гербарій місцевих лікарських рослин. Виставив його в 1926-27 році на державній сільсько-господарській виставці в Празі, за що одержав другу нагороду — срібну медалю. Колекції були передані державним установам: медодайних рослин — Дослідчому пасічницькому інститутові в Долі, а лікарських — Політехнічному інститутові. Ці колекції заінвентаризовані під іменем М. Боровського.

Крім того, М. Боровський спільно з П. Кукурузою, який пізніше став промотором культурної і видавничої справи на Закарпатті, видавали місячник "Підкарпатське бджолярство", а згодом природничий журнал для молоді "Бджілка". М. Боровський був співредактором і сталим співробітником обох видань. Це ж видавництво видрукувало в 1925 р. його збірку "Оповідання з природи", та багатокольоровий "Атлас рослин". Одночасно з такою важливою працею М. Боровський керував ще виноградником товариства "Рій", де пройшов добру практичну школу виноградництва, а пізніше й виноробства.

У Львові, після 1927 року, перебуваючи на праці в Сільському Господарі, М. Боровський, в заорендованому на передмісті маєтку українських інвалідів, зорганізував свою експериментальн-

ну базу. На триморговому городі провадив експерименти з 20-ма сортами манджурської сої, які дістав з Харбинської дослідної станції, з 10-ма сортами найкращої американської кукурудзи, новими сортами шпарагової квасолі, кущистим м'ягкобильним буркуном.

М. Боровський — редактор "Українського Пасічника".

Крім цих основних науково-дослідних праць, М. Боровський в цьому ж господарстві провадив кілька років селекцію і добір безлушпинового олійного гарбуза на збільшення кількости насіння в овочі. А методом щеплення степової вишні (з Городенки) на звичайну вишню і черешню, вивів нові форми ужиткових дерев. Одержав дуже гарні декоративні плакучі форми дерев, що весною вкриваються гірляндами білого цвіту, а влітку ґронами червоних ягід. Там же провадив акліматизацію горобини-береки (Сорбус доместіка). Деревця розподілював між садівниками і пасічниками-аматорами.

У ботанічному саду у Львові продовжував фенологічні спостереження над багатьма видами лип, що росли в алеї на однаковому ґрунті. Крім того в тому ж саду заініціював і впровадив ділянку кращих медорослин місцевих та інпортованих з Америки та Закарпаття. Ділянка служила і для показу відвідувачам, і для продукції насіння.

Період праці М. Боровського у Львові був дуже продуктивним також і в його літературно-науковій і науково-популярній діяльності. За цей період він написав і видрукував багато статтей, брошур, довідників, порадників. У 1931 році видрукував у видавництві Сільського Господаря уже згадувану працю "Медодайні рослини", в 1932 році в цьому ж видавництві "Хвороби бджіл і боротьба з ними" та інші. Але найплідніший був 1933 рік, бо в цьому році вийшли друком такі його праці: "Виноград", "Морелі і бросквини", "Кваліфікація 20 сортів манджурської сої в ґрунті і підсонню Галичини", "Спроби селекції безлушпинкового гарбуза (Кукурбітаце) на збільшення насіння", "Технологія продуктів пасічництва" (спільна велика праця у видавництві УТГІ в Ч.С.Р.). В тому ж видавництві в 1935 році також у збірній праці видрукований його підручник "Садівництво ягідне", а в журналі "Український пасічник" у Львові видруковано бібліографію українського пасічництва. На той же період припадає редаґування кількох місячників у Львові, як наприклад: "Український пасічник", "Практичне садівництво" (додаток до "Українського пасічника"), "Сад і город", якийсь час півмісячник "Сільський господар", Календар С. Г. та інші численні популярні видання "Сільського Господаря".

Окупація Західньої України більшовиками припинила всю працю М. Боровського у Львові, тому від 1939 року він переносить хоч уже не всі, але найголовніші наукові праці на Холмщину. Як у Львові, так і в Холмі, в першу чергу організовує пісчницький кооператив "Рій", який орендував маєток при православній Катедрі на Даниловій Горі. Тут він організовує пасіку, плекання городини в закритому ґрунті, але то були для нього другорядні завдання. Головним зацікавленням М. Боровського тут стають його дальші експерименти з маловідомими чи малодослідженими рослинами. Крім місцевої флори він розпочав культивувати молочай олійний і каучуконос (Євфорбія лятеріс), кілька ґатунків чіни в мішанці з кормовими культурами.

Виконав випробування кваліфікацію шістьох сортів аґрусу, вибравши три з них як кращі, створив розсадник для постачання кущів пасічникам кооперативи "Рій".

Наслідки своїх спостережень, та узагальнення минулорічних праць, М. Боровський друкував у популярній формі у Львові і в Чехо-Словаччині. У польській літературі, як каже сам М. Боровський "не випадало друкувати", а українська наукова справа була зруйнована війною і ледве відроджувалася, при цьому наукових фахових видань в окупованій німцями Україні зовсім не було, тому треба було використовувати інші можливості — в популярній формі друкувати де можна і що можна, а решту "відкладати до кращих часів".

Починаючи з 1944 року в Братиславі, почав бути гостем в Словацькому науково-дослідчому інституті з дозволу і рекомендації сл. пам'яти Л. Мосендза, який керував біохемічною ляборатoрією цього інституту. В першу чергу добре вивчав плянтацію ягідників інституту, зібрав колекцію насіння кращих райських яблунь, бросквин, морелів, кращих динь та інших культур, які вивіз із собою спочатку до Німеччини, а пізніше до Канади.

У Братиславі ознайомився з організацією і складом рослинних форм великої плянтації лікарських рослин, власністю католицького манастиря, що нею керував інженер М. Гавриленко. Від нього навчився багато таємниць виготовлення різних лікувальних мішанок та напоїв. Мав намір тут залишитися працювати, але військові події знову перешкодили. При наближенні фронту німці вивезли його з родиною до Німеччини, до робітничого табору в Ноймаркті, де й діждався приходу американського окупаційного війська.

Зрозуміло, що в німецьких таборах годі було думати про наукову діяльність, бо треба було виконувати фізичну працю.

Розпочав М. Боровський знову свою активну науково-дослідчу, а разом з тим і професорську діяльність після відновлення чинности Українського Технічно-господарського інституту в 1945 році в Реґенсбурзі. Спочатку він організував курси городників у таборі УНРА, а для практичних вправ з ними, як і для постачання таборової кухні зеленою городиною — великий город з відкритим і закритим ґрунтами.

Від 1946 року працює доцентом і керівником катедри садівництва та городництва на агрономічному і лісовому факультеті УТГІ. Викладав такі дисципліни: садівництво, городництво, шовківництво. Для практичних вправ із студентами зорганізував показову плянтацію кращих сортів німецької і американської городини, шкілку овочевих дерев і ягідників.

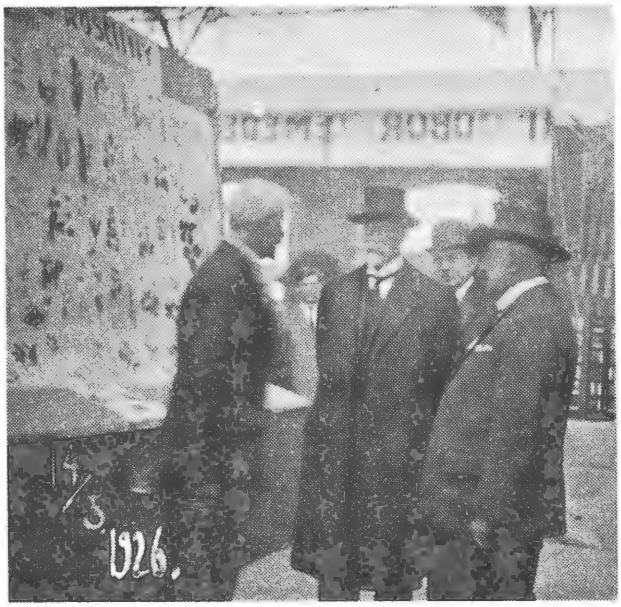

Гербарій лікрослин М. Б. на республіканській виставці в Празі. Оглядає її Президент Т. Масарик (посередині) з міністрами. Нагороджена срібною медалею.

У Канаді М. Боровський розпочав нові експерименти з виведенням морозостійких овочевих дерев та кущів, придатних для підсоння Манітоби: добирав сорти методом добору сіянців культурних, місцевих диких ґатунків і методом щеплення шляхетних ґатунків овочевих дерев та кущів на дичках морозостійких видів з родини розоцвітних. Одночасно провадить досліди з поборюванням хлорози, що у Вінніпезі та Манітобі є головною причиною вимерзання кращих сортів овочевих дерев, навіть морозостійких.

Підсумків останніх дослідів ще нема, бо ці спостереження, як і всі попередні, — багаторічні. Вони потребують не тільки кількарічного повторення, але й часто конечної перевірки, та узагальнення наслідків. Все це ще в майбутньому. Для нашого загального нарису не так важливо говорити про деталі, як про загальний напрямок праці М. Боровського, і в загальних рисах про його досягнення за весь період його наукової діяльности.

Проте, наш нарис не був би повний, якби ми не сказали хоч в кількох словах про громадську працю Ювілянта, особливо про його участь у різних українських та чужинецьких організаціях.

Як ми вже згадували, М. Боровський був основоположником і провідником поступового українського пасічницького руху на Підкарпатті, в Галичині і на Холмщині. Ще в роках 1918 - 1920 був членом Просвіти в Кам'янці Подільському, а пізніше, в 1925 - 1927 рр. — в Ужгороді, в 1929 - 1939 — у Львові, а тепер від 1950 року членом читальні Просвіти Вінніпеґу та інш.

За часів навчання у вищих школах — завжди брав участь в студентському організованому житті, та очолював товариство студентів-пасічників в чеській політехніці. Був членом Спілки українських агрономів у Львові, членом управи Комітету українських еміґрантів у Львові, членом Організації українських комбатантів, членом Союзу українських кооператив у Холмі.

Тепер М. Боровський бере участь майже у всіх існуючих наукових установах і громадських організаціях Канади й поза її межами. Досить назвати лише деякі, наприклад: УВАН і НТШ, де він є дійсним членом, крім того, він ще секретар і скарбник УВАН у Канаді, член управи Української наукової ради Канади, до 1958 року був членом Кураторії УТІ. Він є членом президії КУК і членом фармерської комісії КУК, членом Осередку культури і освіти у Вінніпезі, голова Інституту дослідів Волині, член Союзу садівників Манітоби, член Історичного товариства Манітоби та інше.

На протязі свого життя М. Боровський брав участь у наукових конференціях, з'їздах, конґресах — українських і міжнародніх. Він був делегатом двох Всеслов'янських пасічницьких з'їздів — в 1927 році в Празі, а в 1929 році в Познані.

У 1947 році був учасником 1-го з'їзду наукових працівників в Новому Ульмі, в Німеччині. У 1955 році був учасником 1-го Українського наукового конґресу в США, де виступав з доповіддю на тему "Україніка в ботаніці".

На міжнародному конґресі мовознавців в Італії в 1961 році реферовано його нову назвознавчу працю "Назви з басейну Чорного моря в інтернаціональній ботанічній термінології". М. Боровський регулярно бере участь в наукових конференціях УВАН, НТШ, УТГІ, УТІ.

На протязі свого життя М. Боровський видрукував понад сотню праць, а ще близько десяти лежать у рукописах. До речі тут сказати, що багато ним написано і видруковано під різними псевдонімами чи крептонімами, як наприклад: М. Подоляк, М. Зюбрицький, Дід Михайло, М. Б., Б. М., М. П. Все це свідчить, що він не зважаючи на свій вік і не цілком сприятливі умови — продовжує активно працювати у ділянках українського природознавства.

Життя і праця М. Боровського править нам за добрий приклад, яким мусить бути український громадський і науковий діяч. При всяких обставинах і можливостях — він знаходить час і для праці для загалу. При тому, скрізь і зав-

жди не забував основних ідей яким присвячено все життя — збагачувати українське природознавство, українську культуру.

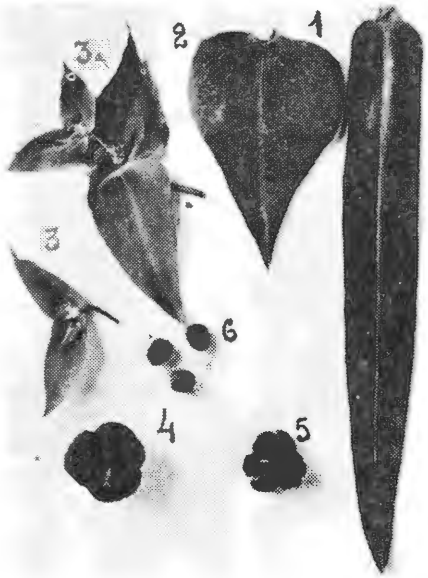

Частини молочаю оліє-каучуконоса: 1 — нижні листки, 2 — верхні листки, 3 — квітки, 4 — тобілка насіння, 5 — суха тоб. насіння, 6 — насіння.

Проф. М. Боровський щоправда не створив фундаментальної праці, не зробив епохального винаходу, не виявив нових законів в явищах природи. Він для того не мав ні місця, ні часу ні матеріяльних можливостей. Зате він дав нам більше від якоїсь одної нової ідеї — він дав нам зразок, яким має бути українець в часи визвольної боротьби. У своїй державі український учений зможе все своє життя просидіти над мікроскопом, чи дослідними ділянками поля, але в наші часи український вчений мусить вивчати все, що потрапляє під руку. Він мусить організувати фахівців своєї спеціяльности, творити господарські організації, займатися культурно-освітною працею, творити курси масової і вищої кваліфікації, писати підручники, довідники, популярні брошури і наукові праці.

М. Боровський визбирував з інтернаціональної ботанічної термінології все, що стосується до України в цілому чи окремих її провінцій. З такої, здавалося б, дрібної праці виростає велична наукова будова — ціла наука про українку в латинській інтернаціональній термінології. М. Боровському припала честь не тільки все визбирати, але й оформити в спеціяльну монографію, що вийшла у видавництві УВАН у Канаді під назвою "Українське місцеве і особове назовництво в інтернаціональній ботанічній термінології". Власне кажучи, якщо говорити про питому вагу наукових праць М. Боровського, то його праці з українського назовництва найбільш солідні, бо цілком оформлені не лише друком, а й у відповідних наукових установах, та вийшли на міжнародний форум, бо доповідалися на інтернаціональному конгресі в Італії і видруковані в матеріялах цього Конгресу. Не можна поминути при цій нагоді того факту, що все це сталося завдяки щасливому збігові обставин. Суть справи в тому, що доля судила проф. М. Боровському співпрацювати в Канаді з проф. Я. Рудницьким, основоположником і ентузіястом української ономастики. Втягнувши проф. М. Боровського в свою наукову орбіту він підняв і всі його праці з українки до відповідного рівня, в тому розумінню, що допоміг просунути на міжнародній науковий форум, та сприяв їх виданню.

Загальний напрямок всіх праць проф. М. Боровського — вивчення української природи, збагачення українського природознавства. Навіть уже в Канаді він не зрадив цій основній ідеї цілого свого життя. Усі його праці останніх років мають те саме завдання — довести до свідомости читача значення природних багатств України, або про значення краси української природи в житті нашого народу. Особливо яскраво це підкреслено в таких працях як "Краса природи південного Поділля", "Заповідники України", "Українські субтропіки", "Тис—негній дерево в українських лісах", "Українські господарські рослини-еміґранти в прерійній Канаді", "Річка Тиса і дерево тис — джерело до праісторії України", ба навіть в таких популярних працях, що здавалося мало мають зв'язку з українським природознавством, як "Правда про канадійську пшеницю, муку з неї і хліб" — так само червоною ниткою проходить його любов до української природи, до українського народу.

Для ілюстрації переглянемо одну з новіших праць М. Боровського, що була виголошена на Науковій Конференції НТШ в Канаді і видрукована в Бюлетені НТШ ч. 1, 1953 року, під назвою "Любов до природи як психологічний чинник окремішности українців".

"Прибувши до Канади, — каже М. Боровський, — я зовсім не мав наміру студіювати сторінку нашого народознавства чи психологію нашого народу, який виявляє таку любов до природи. Одначе, студіюючи флору Канади тут у холодній Манітобі, порівнюючи її з нашою, я натрапив на дивне явище. Скрізь у садибах наших людей і в місті і на фармах я здибав наші суто українські теплолюбні рослини, що в старім краї плекають при кожній хаті, кохаються їх своєрідним запахом, заквітчують свої хати, церкви, школи, ними прикрашають гроби своїх рідних.

Тому, що всі ці рослини здебільшого завезені нашими поселенцями з України, або підібрані вже тут, за морем, я вирішив ближче дослідити це явище і пов'язати його в одну з важливих психологічних рис нашого народу, як вияв духової культури у формі великої прив'язаности нашого народу до своєї землі, великої любови до своєї природи, зокрема до рослин..."

"Український народ, — каже він в іншому місці, — завдячує своїй природі, її впливові, зв'язку з нею, з своєю землею — всі свої духові, мистецькі національні скарби. Українська пісня це в першу чергу хвала природі. Одухотворення природи творить заєдно тло для картин поетичної уяви українського народу, джерело для йо-

го смутків і радощів та для виявів найчистіших і найглибших тремтінь його душі, як каже поет".

Студенти УТГІ пасинкують помідори на студентському городі.

М. Боровський обґрунтовує свої тези чому український народ скрізь плекає свої рослини, стверджує, що національна духовість нашого народу з її глибоким вкоріненням у природньому патріотизмі, є невіддільна від звичаїв, багатого фолкльору, мистецтва, релігії й навіть мови. Любов до своєї землі, до природи в ширшому розумінню, так полонила психіку народу, що він скрізь, де б його не закинула доля, намагається не розлучатися не тільки зі своїм мистецтвом, побутовими традиціями, але навіть із своїми рослинами. Вирушаючи в далекі мандри українець востаннє в своєму господарстві перехрестившись бере як святощі грудку землі і насіння рідних рослин. На новому поселенні частину грудки землі розсипав довкола свого нового господарства, а другу залишає щоб положити йому в домовину. Насіння ж висіває, вирощує і оточує себе своїми рослинами. Згодом і його садиба і навіть сусідів, якщо трапляються іншонаціональні люди, прибирає українського національного вигляду. Які ж форми квітів та дерев плекають наші люди в Канаді? На таке питання М. Боровський відповідає так: "Коли приглянетеся ближче до квітників наших господинь, ви побачите нераз щось ще більш близьке характерно українське. Ось любисток, наш правдивий любисток, з його своєрідним гострим запахом, ніжним, блискучим, гладким холодним листям. Він радше зілля як квітка, але його в нас в Україні садили біля кожної хати. За його запах і лікувальні властивості садять його й тут. А далі наш скромний, пахучий і блискучий канупер, — що пахне ніжно цитриново. Далі побачите наш кудрявець чи пижмо, наш зелений барвінок, з яким у нашого народу зв'язано так багато пісень, звичаїв. А жовтолиста маруна, а м'ята. Знайдете тут нерідко і наш висильок, який по відцвіті засушують і прикрашують хату зимою. Рідше але знайдете наш чебрець, руту, а в городі — рум'янок, шальвію, які продають наші городники як лікарську сировину. Це і є ті невідступні супутники наших людей на чужині в прибраних батьківщинах чи поселеннях".

Ті самі рослинні форми знаходив М. Боровський і на кладовищах, де знайшли свій вічний спочинок українські люди. Ними прикрашають свіжі могили, але навіть на давно забутих, ніким не доглядуваних могилах — можна знайти як останнє свідчення про тут спочилого — український канупер, кудрявець, м'яту, очиток та інші, що хоч уже здичавіли, але тримають оту останню ознаку приналежности свого колишнього господаря до українського роду".

В кінці цієї солідної праці, автор її подав біля 30 назв рослин українською і латинською мовами, що їх він виявив в українців Канади. Стільки найкоротше про одну працю М. Боровського. Інші також надихані любов'ю до нашої Батьківщини і до її природних багатств та принад.

В одному з листів до автора цих рядків він писав таке: "Природничі науки в Україні могли би стояти на першому місці в світі, бо в нас в крові вже існують біологічні підстави для їх широкого вивчення, зрозуміння і використання. Любови до природи українців не треба ні навчати ні вмовляти, вона існує споконвіку. А на такому ґрунті дуже легко нашарувати всі потрібні формальні знання... В умовах нового нашого побуту існує менше умов для вивчення природознавства, проте й тут — при добрій волі і вирозумінню наших українських наукових і громадських установ — можна зробити дещо більше... Найбільше лихо — наш північний сусід, що боїться нашого росту і всіляко нам в цьому перешкоджає. Тому, мусимо, ці його колоніяльні аспірації скрізь і у всьому, навіть на ґрунті природознавчих наук, особливо в ділянці нашого краєзнавства — поборювати."

На закінчення нашого нарису про життя і наукову діяльність нашого природника Михайла Леонтієвича Боровського, пасічника, садівника,

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

городника і українського ботанічного назвознавця, ми хочемо подати в кількох реченнях про його персональні, чи соціяльні якості. Отже, одружений, але дружина померла в 1959 році в Канаді. Має сина Євгена, що студіює в університеті і працює як асистент з хемії.

Характером скромний, лагідний, жертвенний, співчутливий, вирозумілий до всіх потребуючих, навіть до несвідомих. Патріот, справжній державник і соборник. Стоїть за демократичні основи суспільного ладу, і визнає як єдино-правний на еміґрації уряд Української Народної Республіки, тепер в екзилі.

Глибоко релігійний, практикуючий віруючий Української Православної Церкви на чужині. Жертвенний для Церкви і для української культури. Вважає, що Церква наша — єдина сила, що може ще тримати нас при українстві в діяспорі. У вільній же Україні Церква збільшуватиме повноту нашого духового розвою, росту і величі.

Вболіває станом нашої молоді, тобто шаленим темпом денаціоналізації і винародовлення. Вважає, що треба вживати всяких можливих засобів щоб якщо не припинити, то хоча б загаяти цей темп. Для цього треба починати головно з родини, ближчого оточення і церкви, потім з українських шкіл, літніх курсів, добрих дитячих бібліотек, і закінчити середніми і високими школами, студентськими клюбами та молодечими організаціями. Активну роботу в цьому напрямку мусять також провадити наші найвищі наукові установи — УВАН і НТШ. Усі ці заходи треба конче здійснювати спільними силами без різниці партійної приналежности, групових чи політичних переконань.

Наше побажання, до 75-ліття підготувати і видати друком в солідному видавництві збірку природознавчих нарисів, так уже видрукованих, як ще не видрукованих. Сподіємося, що серед друзів, приятелів, а головно ювіліятових учнів, знайдеться потрібна кількість спонзорів, що створять відповідну фінансову базу для такого видання.

А. ЮРИНЯК

Недоступна і відважний

Старий аґроном Допіро і ветлікар Кайданський лежали на траві поблизу річки і перекидалися словами про вигоди й невигоди холостяцького життя. Неодружений Допіро бачив у холостяцтві самі мінуси. Натомість одружений Кайданський бачив усі мінуси у житті супружому.

— Коли б я тепер мав до вибору — нізащо не одружувався б! — з притиском заявив Кайданський: найкраща жінка не може компенсувати мужчині втрату свободи!

— Добра мені свобода, коли не маєш близької людини: ні тобі порадитися, ні поділитися радістю, а як коли, то й сумом...

— Власне, хібащо сумом, бо радощів уже не матимеш. За це тобі ручу я, Кайданський і всі 16 років мого супружого стажу.

На цьому розмова урвалася: сторони, як то кажуть, стояли "на абсолютно протилежних позиціях", на полюсах.

Проте, день був чудовий, сонце й повітря п'янили радістю, і обидва приятелі відчули потребу знайти якийсь компроміс.

— Воно, кінець-кінцем, можна й одружитися, — згадав позицію першим ветлікар. — Але наперед треба "об'єкт" свій усебічно "провентилювати". До речі, як твої справи з Клавдією? Скоро підете до ЗАГСу? Чи, може, сороківки чекаєш?

Допіро мав 37 років і нераз підкреслював, що він "принаймні ще три роки в запасі має". Однак цього разу він на "запас" не покликався, а сказав:

— Боюсь я жіночого лукавства й несталости... щось Клавдія почала дуже крутити. Чи не має вона кого іншого, а я, дурень, тільки голову собі нею морочу?

— А я що тобі раджу? — взяв у рот якусь стеблину Кайданський. — Одружишся — ще більше матимеш мороки! А щодо задоволення фізичної потреби...

Кайданський не встиг закінчити, бо Допіро перебив:

— В тім то й річ, що Клавдія не така: без шлюбу тримається на дистанції, наче недоступна фортеця.

Кайданський гучно зареготав:

— Ха-ха-ха! Недоступна фортеця, кажеш? То вона спеціяльно для тебе: ціну собі набиває. А позатим...

Допіро аж на лікоть звівся.

— Що позатим? Признавайся, Бога ради! Ти щось знаєш, чув?..

— Тьху! — Кайданський виплюнув з рота стеблину, що перед тим жував. — Мені й чути не треба: знаю наперед. Запам'ятай собі раз на завжди, що недоступних жінок не було, нема й не буде, від бабуні Єви почавши. Жіночий спротив, якщо він не маневр (що буває таки частенько), обумовлюється трьома моментами: де? коли? з ким? Граматику не забув ще? Пам'ятаєш: обставини місця, часу, способу...

Апльомб Кайданського дратував Допіра:

— Не думав я, Кайданчику, що ти такий цинік. Хіба ж можна всіх жінок рівняти на один копил?

— Під цим оглядом не тільки можна, але й треба! — не дав себе збити з тону Кайданський. — Звичайно, для якогось там неврастеніка навіть власна жінка буває недоступна. Саме нев-

растеніки — всілякі там захмарені поети тощо — пустили в обіг цей недотепний вислів: "недоступна жінка". Взагалі, це продукт "переманіжености" нашої цивілізації. Я переконаний, що у так званих нецивілізованих народів таке поняття як "недоступність жінки" не існує.

— А звідки ж це тобі відомо? Хіба ти знавець усіх народів? — намагався підірвати апльомб приятеля Допіро.

Та Кайданський зручно викрутився:

— А про що, власне, мова? Про жінку! А жінки скрізь, в усьому світі збудовані однаково... Але мені вже пора йти: третя година. Обмізковуй жіноче питання вже на самоті.

З цими словами Кайданський піднявся.

— Ну, ні, — встаючи й собі, мовив Допіро: — насмажився і я вже досить.

Клавдія Семенівна ніколи не сподівалася, що в її подружньому житті так швидко з'являться "кваси". Звідки — здавалося — їм узятися, коли вона так кохає Сергія, а Сергій її? До того ж по всіх головних пунктах супружого життя вони легко і швидко домовилися: а) дітей покищо не мати; б) заводити й підтримувати тільки ділові знайомства; в) з каструлями в хаті не совгатися (це значило — харчуватися в їдальні тієї фабрики, де вони обоє працювали).

Проте вже після першого року супруже життя Клавдії з Сергієм стало давати "перебої". А минув ще рік — і Сергій майже щодня вибирався вечорами з хати — їздив, нібито, на збори та засідання: то "конструкторів", то "пляновиків", то "калькуляторів". Спершу Клавдія щиро дивувалася — як багато "профілів" має її чоловік-інженер.

Сергій, надодачу, вдома фатально забував адреси тих зборів (бож місце їх так часто мінялося!). Додому повертався пізно, скаржився на змученість (це якщо жінка ще не спала) і просив дати йому "святий спокій".

Щоб наче компенсувати дружину за постійну самітність вечорів, Сергій Петрович познайомив Клавдію з двома своїми співробітниками — "веселими ребятами" — як він їх називав. Один із цих "ребят" — прилизаний, як перукар, і з якимись водянистими очима — вже другої візити ліз із обіймами і говорив різну "пошлятину", аж довелося рішучо вказати йому на двері.

Гірко і бридко стало Клавдії. Першим її рішенням було — розвестися; другим — виїхати геть із цього міста; третім — не виходити більше заміж.

Перше і друге невдовзі було здійснене. Щодо третього, то... минув рік-два, і Клавдія піддала його ревізії, в наслідок чого ухвала вже звучала так: "Не виходити ніколи заміж, якщо мужчина наперед ділом не доведе свою шляхетність, тобто, що його любов — це не тільки скороминущий "жар тіла", але й тривкий і тривалий "жар душі"; і що власне він, цей жар душі, то пак духове єднання займає у жениха перше місце.

— Але як ти це розумієш — "довести і ділом"? — питала Клавдію її тітка Олена Дмитрівна, що була для Клавдії першою порадницею в трудних хвилинах життя.

— Ось це й мені самій неясно, — призналася Клавдія. — Покищо конче треба придумати щось таке, щоб відкараскатися від того Допіра. Небезпечно, страшно йому прямо сказати, що він осоружний. Допіро ж тепер мій безпосередній начальник і до того ж завідувач "спецчастинами". А ви ж знаєте, тіточко, що моя біографія не вельми пролетарська...

Обидві жінки радилися довго.

Коли чергової суботи у звичну годину Допіро подзвонив на ґанку знайомого будинку, то був дуже здивований, що двері відчинила не Клавдія, а її тітка.

— Заходьте, будь ласка! Клава буде за якої півгодини: мусіла екстренно до подруги поїхати в якійсь негайній справі. Просила, щоб ви її почекали... А я зготую зараз чайок.

Допірові не дуже сподобалася ця історія з екстренним відвіданням якоїсь невідомої йому подруги. Він був амбітний. Адже ж вони вдвох мали йти сьогодні до театру, і Клавдія це прекрасно знає!

Він витягнув із кишені годинника: восьма година. Якщо Клавдії не буде протягом півгодини, пропадуть театральні квитки — отже цілих 18 карбованців...

— Ви, мабуть, до театру з Клавою мали йти? — висловила здогад Олена Дмитрівна: — можете не хвилюватись, бо вистави сьогодні не буде.

— Як так? — здивувався Допіро. — А ще ж сьогодні перед обідом квитки продавали! Яка ж причина і хто вам це сказав?

— Сусідка наша, вона контролеркою в театрі працює. Не в порядку, каже, щось там з огріванням. Труби чи що полопали...

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ldt.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

Говорячи це, Олена Дмитрівна вже наливала чай у склянки і ставила на стіл масло й хліб, запрошуючи гостя роздягнутись і "чаювати", бо спішити однак нікуди.

— Що ж, маєте таки рацію, — роздягаючись, ствердив гість: — хто чекає, тому спішить нічого...

Про себе ж Допіро подумав, що це якраз зручна нагода поговорити з тіткою на самоті і дещо випитати в неї відносно Клавдії. Тому сівши за стіл і попиваючи "чайок", Допіро по двох-трьох незначних фразах про те, про се, раптом запитав:

— Чи ви, Олено Дмитрівно, не аґітуєте, бува, Клавдію проти мене?

Допіро при цьому дружньо посміхався, наче це мав бути жарт. Проте тітка добре бачила, що це таки муляє гостеві, що він таку підозру таки має. І тому вона удала щире здивування.

— Що ви, Климе Потаповичу! Чого б це я Клаву проти Вас аґітувала?.. І чому ви таке подумали?

— Бо вже не знаю: чим з'ясувати, що Клава все далі й далі відсуває наш шлюб і якось навіть уникає про нього говорити?

— А хіба вона вже дала згоду, і осталося лише визначити дату шлюбу? — вже справді щиро здивувалась Олена Дмитрівна.

— Ну а якже? Та Клава вже навіть не перечила, що реєструємось напередодні першого травня! Аж тут на тобі: позавчора ні з того, ні з сього раптом заявила, що мусить відтягнути реєстрацію аж до листопада...

Олена Дмитрівна важко зідхнула.

— Ех, Климе Потаповичу!.. Доведеться, як видно, сказати вам усе...

— Як "усе"? — непорозуміло закліпав очима Допіро: — То досі від мене щось скривали?.. Чи, може, я зле зрозумів?

— Бачите... — ніби в замішанні мовила тітка: — є речі, про які говориться лише з неминучости... як нема вже іншого виходу...

Непорозуміння і неспокій Допіро досягли краю.

— Що ж таке? Та кажіть вже швидше!

— Клавдія мусить відбути складну й небезпечну операцію... або поховати назавжди надію на подружнє життя.

Несена до рота склянка чаю так і спинилась напівдороги в руці Допіра.

— А-а т...то щ...що за оп...перація? — насилу видушив питання Допіро. Від тремтіння руки і легкого перехилення склянки краплі чаю впали на скатерку.

— Ми з вами не хірурги і не гінекологи. Але, гадаю, почутого від мене досить, щоб... признати Клаві рацію щодо відтягування шлюбу...

Допіро витирав хусточкою чоло й потилицю: чай таки надто гарячий... взагалі в квартирі дуже напалено... Врешті, він, Допіро, щойно пригадав (а був зовсім забув!), що біля театру його ждатиме один старий приятель... приїхав аж із Казахстану, де пробув майже два роки... вони вчора випадково стрілись у трамваї і умовилися на сьогодні бути разом у театрі.

— Так вистави ж не буде! — нагадувала ще раз тітка.

— В тому й річ! А я не запросив його до себе. — Ви ж знаєте, як далеко я живу — і приятель слушно нарікатиме, якщо я не прийду на умовлене місце. Тож дуже дякую за гостину, але мушу поспішати. Прошу ласкаво перепросити за мене Клаву...

Олена Дмитрівна гостя не затримувала: вона бачила прекрасно, що він "іспиту" не видержав. Але, розуміється, зовні цього не показувала.

— Ви ж, Климе Потаповичу, після рандеву з другом ще може заглянете до нас?.. Вечір ще довгий.

— А так, так, обов'язково! Хіба що дуже затримаюсь... — збрехав Допіро.

"Так ось вона — "недоступність"! — оформилося в голові Допіро вже на вулиці. — Таки мав рацію Кайданський..."

Вже третій день у місті перебувала делеґація з сусідньої области — приїхала укласти соцдоговір про змагання за кращі показники в сільському господарстві. Усім членам делеґації вже остобісіло безкінцеве пережовування пунктів "соцдоговору". Тим більше, що майже кожен з них плянував за тиждень побуту в Н. відвідати давніх знайомих, спробувати дістати "по блату" щось із дефіцитного краму, ну і розважитися трохи поза оком найближчого начальства.

Цим настроєм не були охоплені, здається, лише дві особи: голова делеґації Загребельний і молодий аґроном Кость Присяйбо; перший — тому, що приїхав з дружиною, яка в позаслужбові години докучала йому безкінцевими примхами та докорами, а другий — двадцятисемирічний молодець — майже не зводив очей з друкарки.

Щоправда, на Клавдію Семенівну, що "цокала" узгіднені вже пункти соцдоговору, задивлялися трохи не всі приїжджі делеґати. Але ж були то все люди старшого віку і сімейні; вони розуміли недоречність і безплідність будь-яких заходів щодо Клавдії з їх боку.

Натомість присяйбо був молодий, ставний мужчина і — як Клавдія встигла довідатись від жінок декотрих делеґатів — "непідроблений хо-

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ҐАРАНТІЯ.

лостяк", то значить — не платив нікому аліментів.

Та якщо Клавдію інформовано про Костика, то — з другого боку — Костика інформовано про Клавдію. Таки там, в ОблЗУ, де відбувалися наради. Кость стрінув свого ще шкільного товариша, інженера-пляновика Горецького. Запитаний про Клавдію Семенівну, Горецький заявив рішучо:

— Не трать, друже, пороху: це "недоступна женщина".

— Як саме? Не розумію: вона так мило зо мною розмовляє оце вже три дні... Навіть сама розповіла, що була замужем і розвелася...

— Все це правда, але всього вона таки тобі не скаже... — підморгнув значущо Горецький.

— А що таке?

Пляновик нахилився до вуха Присяйбо:

— "Женственість" не в порядку... Еге ж, коли б не це, то я б перший женихався.

Після дезерції Допіра і помітного оминання її мужчинами (очевидно, Допіро завинив — розголосив "як та баба"), Клавдію дуже втішило залицяння вродливого Костика. Може, це навіть занадто скромне окреслення "втішило" — бо тітка Олена могла б забожитися, що з появою на овиді Костика — "Клава наче вдруге на світ народилася". Олена Дмитрівна дуже любила свою племінницю, гаряче приймала до серця її радість і горе, а тому...

Але ми сподіваємось, що читач догадливий. Зрештою — хіба варто одне й те саме подавати двічі і тим загаювати темп?

Отож Присяйбо не дурив: він таки справді перевівся на працю — хоч не в саме місто Н., то недалеко від міста — в радгоспі "Симфонія миру" дістав посаду аґронома. Тепер він бачився з Клавдією мало не щодня, приїжджаючи увечорі велосипедом.

Але коли одного дня Присяйбо попросив Клавдію "зробити його найщасливішим у світі", давши згоду вийти за нього заміж, то Клавдія відповіла не одразу: мусіла якось зібрати докупи думки, що бігли врозтіч, одна одну заперечуючи: "А може ж він зовсім не омріяний "лицар духа", а просто ні від кого не чув про мої "анатомічні вади"? Це ж може бути, бо він у місті мало кого знає, а ще менше має часу на балачки... Ні, "іспит" треба зробити, але... я сама не можу..."

І Клавдія вирішила: вона відішле Костика "на іспит" до тітки.

Костик напевно був немило вражений, що Клава так довго роздумує, але нетерплячки не виявив. Десь у глибині його очей причаїлась надія, може навіть певність...

Та Клавдія цього не помітила, поборюючи власний розгардіяш думок.

— Пробачте, Костю... але на такий крок я без Олени Дмитрівни зважитися не можу. Я вже вам казала, вона мені замість матері...

— Чи я знаю про Клаву все? Розуміється, так! — весело сміявся Кость другого чи третього дня у відповідь на тітчине запитання. — Але я відважний. Тобто, я хочу сказати — що коли я Клаву полюбив, то насамперед за шляхетну душу, що світиться в її очах, в усміхові, у звуках її голосу... Для мене найперше — характер, душа!

— Ви таки лицар! Ви справді благородний і відважний! — гаряче стискала аґрономову руку Олена Дмитрівна.

В сусідній кімнаті, приклавши вухо до дверей, стояла Клавдія. Вона не хотіла підслухувати. Більше того — вона вже каялася, що просила тітку "перевірити" її Костя. Але Олена Дмитрівна наполягала, що це конче потрібно — і Клавдія скорилась. Тепер їй страх як хотілося зрадити свою присутність і впасти на шию милому Костеві. Та це було б зламанням угоди з тіткою, і Клавдія стрималася.

"Дорогий Толю! — писав Присяйбо до свого приятеля. — Пробач, що довгенько не писав. Закрутив, голубе, справу з одруженням, то мусів чекати на фініш, щоб було чим похвалитися. І діждався. Але ж була історія!.. Міг би я був мою Клавдію втратити, якби не мій здоровий інстинкт і, головне, тітка... Клавдіїна тітка — Олена Дмитрівна.

Бачиш, Толю, перше замужжя Клава мала нещасливе. А що найбільшим приятелем своїм Клава має вищеречену тітку — цього, кажу правду, генія в спідниці, — то й уклали вони вдвох чудовий плян "перевірки женихів". Перевірки способом лякання: мовляв, Клавдія не цілком здатна до супружого життя через деякі фізичні вади.

Ти розумієш? Отакий самонаклеп! Цим способом вони спекалися одного дуже настирливого жениха, який ще й був на службі Клавдії начальством. А логіка цього самонаклепу зрозуміла: серйозний жених не мусить нічого такого лякатися, бо для нього найперше — душа!

Як бачиш, я виявився саме таким "серйозним женихом"! Чи ж не милий жарт долі?..

Тож запрошую тебе на весілля: 15 серпня щоб у мене був о 10 годині ранку. Погуляємо, і з тіткою тебе познайомлю. Вона, брате, ще молода — яких 35-36 років — для тебе саме підходящий вік. Та й взагалі Олена Дмитрівна — дама "приємна у всіх відношеннях". (Думаю, землячка Гоголя ти ще не забув!)

Як до мене їхати? З вокзалу трамвай ч. 2, адресу мою маєш на конверті, але ще повторюю: Лохвицька 165, квартира 3.

Отож, приїжджай! Ніяких перешкодних моментів "не узгляднюю!".

Твій Кость Присяйбо".

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

До питання про джерела архаїзмів у мові творів Тараса Шевченка

Творчість Т. Шевченка знаменувала собою новий історичний етап у розвитку української літератури та української літературної мови. Поезія Шевченка, його мова якнайтісніше зв'язані з народом, виражають думки, прагнення і сподівання народу.

Від поезії Шевченка віє безмежною любов'ю до трудящих і жагучою ненавистю до їх гнобителів та самодержавства. Щоб зробити твір найзрозумілішим для народу, поет вживав у своїй мові ті слова, які були близькими для простого читача. Мова творів Шевченка — це синтеза вікових надбань усної розмовної, пісенно-фолкльорної і кращих зразків книжної української мови в їх еволюційному розвитку.

Досі мало говорилося про Шевченка як великого знавця давньої української мови. Архаїчні елементи в його творах пояснювалися здебільшого впливом Біблії. Дослідники вважають, що, запозичаючи архаїзми із біблійних джерел, поет переусвідомлював їх і вводив у свої твори для глибшого розкриття ідеї. Проте, якщо уважно придивитися до цих джерел, то в них не можна знайти тієї різноманітности й багатства давньої лексики та фразеології, яку зустрічаємо у мові Шевченкових творів.

Звідки ж черпав Шевченко таку велику кількість елементів старої мови і чому вважав за потрібне вводити їх у мову своїх творів? Чи кожний такий елемент він обов'язково переусвідомлював? На ці питання можна дати відповідь, якщо уважно ознайомитися з тими книжками, які читав Шевченко.

Маємо на увазі насамперед чотиритомний козацький літопис канцеляриста Війська Запорізького Самійла Величка (початок XVIII ст.). Літопис Величка — одна з найцінніших пам'яток давньої української літератури та історіографії, у якій охоплено події з 1648 по 1700 рр. У літописі вміщено велику кількість оповідань, леґенд, віршів, побудованих на значному фактичному матеріялі, а також на власній фантазії автора-художника. Сам літописець був освіченою людиною, володів кількома іноземними мовами, тривалий час (1690 — 1708 рр.) служив канцеляристом у генеральній канцелярії Війська Запорізького. Мова літопису високохудожня, а сам твір пройнятий народним гумором, дотепністю. Тут знаходимо багато приказок, прислів'їв. Зміст літопису передано за допомогою художніх образів, порівнянь, метафор і т. ін.

Досі цей літопис не привертав уваги шевченкознавців, хоч він є важливим джерелом творів Шевченка на історичну тему, написаних поетом протягом 1844—60 рр. Проте уважне вивчення літопису та історичних творів Шевченка переконує, що поет читав літопис Величка в рукописі в 1844—1846 рр.[1] Це підтверджують і зв'язки поета з особами, що були добре обізнані з рукописом літопису і працювали в той час над ним. Важливою щодо цього є така згадка М. Максимовича в листі до М. Погодіна від 21 лютого 1859 р.: "З задоволенням пригадую той вечір у п. Костомарова, на початку 1846 р., на Старому Києві (розрядка наша. — Я. Д.), коли він прочитав мені тільки що написаний свій вступ до історії Богдана Хмельницького... (Тоді ж я вперше побачив і твій дорогоцінний літопис Величка, який було доручено для видання п. Костомарову від Тимчасової Комісії)"[2].

1843—1845 рр. О. Бодянський готував до друку рукописа літопису Величка в Московському "Обществе Истории и Древностей". Але через гонорар між власником рукопису Погодіним і Бодянським відбулася гостра суперечка, і 1845 р. Погодін рукописа забрав. Саме у той час (1844 і 1845 рр.) Шевченко двічі був у Бодянського і цікавився літописом Величка. Але лист Шевченка про літопис Величка не зберігся. Маємо тільки листа-відповідь Бодянського Шевченкові від 25 жовтня 1845 р., де читаємо: "А щодо літописі, то її я вже не маю теперечки у себе. Навісний хазяїн взяв її ік собі, побачивши, що з нею не можна нашого брата так одурити, як би йому хотілося. Не знаю, що і як з нею започне, знаю тільки, що за дурницю ніхто нікому не стане робити...".

Таким чином, стає зрозумілим, що у листі мова йде саме про літопис Величка і що "навісний хазяїн" — це власник рукопису Погодін. Крім того, у Бодянського був свій власний список літопису Величка, зроблений з погодінського у 1842—1845 рр.

А П. Куліш у спогадах про М. Костомарова на підставі свідчення останнього прямо пише, що, коли Шевченко 1845 р. жив "на Старому Києві", він зачинився у "свою келію" і читав "різні українські літописи..., пише один вірш кращий за інший... козацьких ясновельможних гетьманів називав варшавським сміттям..."[3].

Безсумнівно, що тут ідеться саме про рукопис літопису Величка. Ми тільки не знаємо, чиїм списком користувався Шевченко, — Бодянського чи Погодіна. Список Погодіна перебував тоді у Київській Археографічній комісії, де працював і Шевченко.

Пізніше Шевченко недарма просить М. Іванишева[4] вислати літопис Величка на місце заслання. "Писав ще я в Київ Іванишеву, щоб прислав мені летопись Величка, так от уже другий рік жду не дождуся", — скаржиться поет у листі від 1 травня 1854 р. з Новопетровська до О. Бодянського в Москву. З цим же проханням Т. Г. Шевченко двічі звертається і до Бодянського: "Я думал, думал, да и выдумал вот что: поиздержись немного узника ради и пришли мне летопись Конисского или Величка, великое скажу тебе спасибо. Со времени моего изгнания я ни одной буквы не прочитал о нашей бедной Мало-

россии, а что знал о ее минувшем прежде, то и малое быстро забываю, и твой подарок будет для меня истинною радостию. (Новопетровское укрепление, 1852 г., ноября 15-го)".

Про літопис пише поет і П. Кулішеві[5] та ін.

Відомо, що в бібліотеці Шевченка лишилось три томи цієї книжки, які він читав і вивчав.

Отже, факти свідчать про те, що Шевченко, очевидно, вивчав літопис Величка 1845 р. в Києві, перед тим побіжно ознайомившися з ним у Москві на початку 1844 р. через О. Бодянського[6].

Працюючи в Археографічній комісії, Шевченко вивчав і багато інших історичних документів про минуле України. Так, відомо, що деякі історичні матеріяли поет возив із собою і вони були відібрані у нього при арешті 1847 р. На засланні Шевченко продовжує цікавитися козацькими літописами. Так, у листі до О. Бодянського від 3 листопада 1854 р. поет пише: "Спасибі тобі ще раз за літописи, я їх вже напам'ять читаю (розрядка наша. — Я. Д.), оживає моя мала душа, читаючи їх!".

Але з друкованим літописом Величка Шевченко познайомився аж 1858 р., про що він згадує в "Журнале" від 20. III. 1858 р.: "пошел к уральскому козачине Савичу. Взял у него летопись Велички, которую он получил от О. М. Бодянского два года тому назад для пересылки (мне) и держал у себя сам не знает с каким намерением".

Літопис Величка, що його читав Шевченко в 1844—1846 рр. у рукописі, змінив уявлення поета про недалеке минуле України. Поет вивчав літопис Величка у розквіті свого творчого таланту, коли він взявся за перо сатирика. У цей час він все більше цікавиться соціяльними проблемами, розуміння яких було неможливе без вивчення історії народу. І в цьому значною мірою йому допоміг літопис Величка.

Майстерність Величка як художника та ідеї літопису, безперечно, захопили поета. Через те з цього твору Шевченко запозичив для своїх творів окремі сюжети, художні образи, порівняння, метафори, геніяльно переусвідомлював їх, надавши їм широкого узагальнення і сучасного поетові політичного звучання ("Чигрине", "І мертвим, і живим...", "Великий льох", "Заступила чорна хмара та білую хмару", "Осії. Глава XIV" та ін.).

Навіть літери заголовків рукописної збірки "Три літа" нагадують графічне зображення заголовків літопису Величка.

У поезії "Чигрине" (Москва, 1844), яка, слід гадати, написана під впливом літопису Величка, знаходимо текстуальну близькість художніх образів із поетичними місцями передмови літописця. У літописі читаємо: "... на шляху нам в походѣ войсковомъ лучилися, видѣхъ єдни мадодюдніє, другіє весма пустіє, розваленніє, къ землѣ прилпнувшіє, зъплѣснялиє, непотребним билієм зарослиє, и тилко гнѣздящихся в себѣ змієв и розних гадов и червей содержащіє. Поглянувши паки видѣх пространніє тогобочніє Украино Малоросійскіє поля, и розлегліє долини, лѣси и обширніє садове, красніє дубрави, рѣки, стави, і єзера запустѣліє, мъхомъ, тростієм и непотребною лядиною зарослиє... Видѣх же к тому на розних там мѣстцах много костей человѣческих сухих и нагих, тилко небо покров себѣ имущих и рекох во умѣ: кто суть сія? Тѣх всѣхъ єже рѣх пустих и мертвих насмотрѣвшися поболѣх сердцем и душею..."[7]

У Шевченка:

А я, юродивий, на твоїх руїнах
Марно сльози трачу; заснула Вкраїна.
Бур'яном укрилась, цвіллю зацвіла.
В калюжі, в болоті серце прогноїла
І в дупло холодне гадюк напустила,
А дітям надію в степу оддала"[8].

Старі слова Шевченко лишає незмінними тільки з художньою настановою. У наведеному уривку треба було перекласти старі книжні слова народною українською мовою, щоб розширити їх значення, переусвідомити і надати їм гострого, сучасного поетові політичного звучання: розваленніє — руїни, зъплѣснялиє — цвіллю зацвіла; непотребним билієм зарослиє — буряном укрилась і т. д.

Із двох синонімів "змієв" і "розних гадов" він вибирає другий — "гадюк", хоч у його творах не раз зустрічаємо і слово "змія", навіть діялектне "гадина" на означення паскудної, підступної людини.

У дальших рядках цієї поезії Шевченко вказує і на своє ставлення до літопису Величка та історичного минулого України.

Поет не обмежувався літературною мовою свого часу, а коли було потрібно, він брав на озброєння архаїчні елементи із давньої книжної мови або з чужоземних мов. Шевченко блискуче володів мистецтвом використання старих слів.

Якщо простежити за архаїзмами у Шевченка, то можна побачити, що до 1844 - 1845 рр. їх у творах поета майже немає. Широке вживання книжних мовних елементів у творах Шевченка періоду 1845 - 1847 рр. пояснюється великим інтересом поета до історичних джерел з минулого України, зокрема під час його праці в Київській Археографічній комісії.

Ми не відкидаємо й того факту, що одним із джерел творчости Шевченка були книжки Святого Письма. Проте, як уже зазначалося, літопис Величка вплинув на уявлення поета про минуле України. З нього Шевченко запозичав для своїх творів деякі сюжети, характеристику постатей окремих гетьманів, художні образи, тропи і под. Так, наприклад, по пам'яті 1848 р. на підставі літопису Величка Шевченко написав поему "Заступила чорна хмара та білую хмару". До цього часу в шевченкознавстві не встановлено джерел, якими користувався поет при написанні цього твору.

У тих джерелах, які, безсумнівно, знав Шевченко, знаходимо неприхильне ставлення до До-

рошенка і співчуття Самойловичеві. В історичних піснях і думах ці образи не дістали якоїсь певної оцінки. Джерелом, у якому збігається оцінка історичної діяльності Дорошенка і Самойловича з тією, що дає Шевченко, є літопис Величка.[10] Поет називає гетьмана "дурним Самойловичем", а Величко — "Сарданапалом"[11], "иже гетманствовати любит, а з перин делѣкатних, як щур, вилѣзти и взятися за оружіє до оборони отчизни от волков кримских не хочет..." (т. II, стор. 391).

Більше того, — хід подій при зреченні Дорошенка від гетьманства в літописі і в поезії Шевченка один і той же: наступ турків і татар, виступ з-за Дніпра Самойловича та Ромодановського, рада в Чигирині, ухвала здатись та ін.

Зустрічаємо навіть спільні слова в поемі і в літописі, де описуються ці події: гетьман-попович, попенків, клейноди, Сосницю і т. п.

Цілком зрозуміло, що не випадковим у цій поемі є вислови єліко мога, вража сила і под., бо не один раз вони зустрічаються на сторінках літопису. Також свідомо поет уживає подібні архаїчні форми і в усіх інших творах, починаючи з 1844 р.

У поемі "І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм" (1845), на написанні якої теж позначився літопис Величка, зустрічаємо слова: ненарожденним, в Украйні, дружнеє, посланіє, создав, незрящих, скверніте, титла, ясновельможний, срамотна і под.

Під впливом літопису Величка Шевченко змінив своє ставлення до гетьманів і переоцінив недалеке минуле України.

Означення для гетьманів ясновельможний у поемі "Гайдамаки" Шевченко вживає в позитивному пляні, але це ж слово в поемі "І мертвим, і живим..." використовує для характеристики зневажливого ставлення і осуду тих гетьманів, що були "рабами", "підніжками" царів, королів. Саме таку оцінку діяльности гетьманів не раз подибуємо в літописі Величка.

Слово титла[12] в рядках

"Прочитайте знову
Тую славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми"[13].

розкривається в іншому значенні, ніж досі було прийнято в шевченкознавстві[14]. Поет закликає вивчати історію України за першоджерелами. І Шевченко мав на увазі насамперед літопис Величка, який 1845 р. був ще в рукописі, з титлами.

Таким чином, слово титла набрало свого конкретного змісту.

Виклавши у дальших рядках свої історичні погляди за літописом Величка, поет в кінці ще раз закликає:

"Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним снились
Всі неправди, щоб розкрились..."[15].

На підставі літопису Величка можна вважати, що в словах "Як німець покаже та до того й історію нашу нам розкаже", Шевченко мав на увазі насамперед німецького історика Самійла Пуфендорфа, праці якого для Величка були одним з головних джерел для написання літопису.

Поема-містерія "Великий льох" теж пов'язана з оповіданням-містерією Самійла Величка про сатира і чортів. Зміст оповідання такий: один сатир, що довго жив у великому лісі, переляканий уночі силами природи, спостерігав із дупластого дерева за збіговиськом чортів, на якому Люципер розповів про всю попередню історію боротьби чортів з християнством, у тому числі з його головною опорою — козацькою Україною. Тут він скомпонував способи боротьби чортів за цілковите знищення України разом з Чигирином.

Поема-містерія "Великий льох" перегукується із оповіданням Величка насамперед у спільності ідейній, у формі тощо. У Величка виступають сатири і чорти, у Шевченка — пташки-душі і ворони. Алегоричні "ворони" у поемі Шевченка діють тими способами, які скомпонував Люципер на зборищі чортів. Отже, такий образ із цієї поеми, як

"Через мост идет черт,
А коза[16] по воде.
Быть беде! Быть беде!"

тільки тоді можна по-справжньому зрозуміти,

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ НА РІЗДВЯНІ СВЯТА

ЧОТИРИ РІЧНИКИ

„СОНЯШНИКА"

оправлені у три великі книжки

(у Кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріяли на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріяли з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

коли прочитати згадане оповідання про сатира і чортів.

Такі фразеологізми із поеми "Великий льох", як "Чи чортма й тепер нічого...", "Так на чорта ж їх на горах ставить?", "Чортзна що провадить" і под. теж, мабуть, — відгомін оповідання Величка, де чорти є алегоричними персонажами.

У своїх поемах "Великий льох" і "Марія" Шевченко двічі використовує на перший погляд два однакові образи — символи "мітли".

"Мітла з востоку
Над самим Віфлеємом, боком,
Мітла огненная зійшла".

Цей образ узятий із Біблії в первісному його значенні: тобто під час народження Христа над Віфлеємом, як символ, зійшла зірка-комета, яка вказувала місце, де народився Христос.

У поемі "Великий льох" образ "мітли" можна правильно розкрити, тільки прочитавши літопис Величка. Він значно складніший і виконує велику ідейну функцію. Це символ всенародного гніву, близької визвольної боротьби народних мас:

"Он бачите: над Києвом
Мітла простяглася, —
І над Дніпром і Тясмином
Земля затряслася...
То близнята народились..."

Цією "мітлою" будуть зметені з лиця землі під керівництвом "нового Гонти" всі гнобителі українського народу. У такому саме розумінні цей образ "мітли" зустрічається в тому місці літопису, де йдеться про самий початок визвольної війни українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького проти польської шляхти: "Второй знак — мѣтла, албо розъка, не иное что могл предвозвѣщати, точію сіє, іж многии от земнородних всякого чина человѣков, за своя беззаконія, мѣли тогда, тоєю ж гнѣва Божія розгою ударени бити. А мѣтлою не тилко от началств своих, но и от временнія жизни сея ізметенними зостати"[17].

Ось такого образу "мітли" — символу всенародного гніву і перелякались "ворони", та, об'єднавшись, полетіли "поки сліпі люди" на розправу з одним із близнят, що буде "як той Гонта, катів катувати".

У літописі Величка, як і в інших історичних джерелах, знаходимо таке ж емоційне та стилістичне вживання лексики, яку в творах Шевченка виконують так звані "архаїзми". І в поемі "Великий льох" зустрічаємо поряд з іншими рисами, властивими давній українській літературі, і звичайні давні книжні слова та історичні назви: Радзівілл Потоцький, Жовті Води, Берестечко, живущі, проклятущі, древності, миряни, ярчук і под.

Через те ще раз підкреслюємо: Шевченкові не потрібно було переусвідомлювати кожне старе слово, оскільки воно саме в такому значенні зустрічається в давній книжній українській мові.

У цій же поемі-містерії "Великий льох", як і в інших творах, Шевченко пише про силу й ролю золота та грошей: "Я золотом розтопленим заллю йому очі" ("Великий льох", стор. 302). "Із нор золото виносить, щоб пельку залити неситому!" ("Сон", стор. 244 - 245).

І Величко на сторінках, присвячених ролі золота, підкреслює те саме: "ибо для сребра и злата не тилко з них кождій (гетьман і старшина. — Я. Д.) дал бы виколоти око, але брата и отца своего не пощадѣл бы; якож мѣл бы жаловати матки погибающей Малой Россіи" (т. II, стор. 36).

Вплив літопису Величка помітний і на поезії "Осії. Глава XIV" (1859), яка тільки своєю назвою пов'язана з іудейським пророком Осією.

У перших рядках цього вірша читаємо:

"Погибнеш, згинеш, Україно!
Не стане знаку на землі!
А ти пишалася колись
В добрі і розкоші! Вкраїно!"[18].

С. Величко в зв'язку з великою спустошеністю України не один раз повторював свій афоризм: "паде, паде, красная Козацкая Украина тогобочная, аки древній оній Вавилон, град великий". А "добру" і "розкоші" тут же і в інших місцях автор присвячує не одну сторінку в своєму літописі.

У творах Шевченка треба відрізняти елементи давньої книжної української мови від офіційних канцелярських і церковнослов'янських. Офіційні канцеляризми Шевченко вживає з метою іронії та викривання царських указів і інших документів. Церковнослов'янізми у Шевченка — це насамперед епіграфи із Святого Письма, заголовки окремих поезій тощо. У деяких випадках Шевченко запозичає тільки корені давніх слів і граматично оформляє їх за сучасною йому ортоепією, цим самим лексично збагачуючи українську мову.

Ряд прикладів з поезії "Осії. Глава XIV" рек (замість рєкл), речете, матерньо-

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — $0.90.**

РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — $0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — $0.40.**

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — $0.35.**

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. **Ціна — $0.40.**

Замовляти в "Нових Днях":

го, чреві, пламенний, кроткий, ветхеє, древлє і т. ін.) за фонетичним оформленням треба вважати давніми книжними українськими словами, бо так вони і вимовлялися українським читачем, скажімо XVI - XVIII ст. Але тут же Шевченко залишає: розтлєнная, розтлєнноє, безчестіє тощо. Слово — глава безліч разів зустрічаємо і в давній українській мові, і в творах Шевченка.

Можливо, що якби такою мовою не писалися та друкувалися старі українські книжки, то Шевченко і не вживав би так багато архаїчних елементів у мові своїх творів.

У давній українській літературі, як і в Шевченка, широко вживалися цитати й уривки із Святого Письма.

У поемі "Юродивий" Шевченко в сатиричному пляні використовує біблійний образ "всевидящого ока":

"А ти, Всевидящеє Око!
Чи ти дивилося звисока,
Як сотнями в кайданах гнали
В Сибір невольників святих,
Як мордували, розпинали
І вішали. А ти не знаю?
І ти дивилося на них
І не осліпло?! Око, око!
Не дуже бачиш ти глибоко!" ("Юродивий").

Саме в такому приблизно значенні зустрічаємо цей образ і в літописі Величка: "Аще и видѣ Всевидящее Око Божественное злодѣяніе Суховѣево и многое людем невинним от него и от помощников его Татар Кримских, по обоих сторонах Днѣпра стануло бѣдствіе и разореніе, обаче не даде на него жезла своего и не попусти ему з невѣгласами Козаками, к нему з городов Украинских прилѣпшили чрез Татар расхищенну и в неволю Кримскую отведенну быти"[19].

В оповіданні-містерії, яке послужило головним джерелом для поеми Шевченка "Великий льох", Величко переусвідомив біблійні образи. Люципер говорить: "Але оставмо пречъ стародавніе з вѣку отъ Него (Бога. — Я. Д.) шкоди и кривди наши, которіе всегда были и суть славни: ижъ против ко насъ помагалъ человѣковѣ, и чрезъ него никчемну и бездѣлну творилъ и творилъ силу нашу, потому давши, намъ в посмѣхъ и поруганіе, которій предъ лицемъ нашимъ яко слуга мѣлъ свою преклоняти вію"[20].

Шевченко ж, добре знаючи Святе Письмо, навпаки, взяв цю думку в оригіналі епіграфом до своєї поеми "Великий льох": "Положил еси нас поношение соседом нашим, подражнение и поругание сущим окрест нас. Положил еси нас в притчу во языцях, покиванию главы в людех" (Псалом 43, стор. 14 і 15).

Як бачимо, явище запозичення архаїчних елементів у творах Шевченка не просте і не проходило прямолінійним шляхом, а є досить складним творчим процесом геніяльного художника.

Про глибоке знання Шевченком давньої книжної української мови свідчить і те, що поет мав намір перекласти українською мовою цілу поему "Слово о полку Ігоревім". У листі до О. Бодянського від 1 травня 1854 р. він писав з цього приводу: "Бачиш, у мене давно вже думка заворушилась перевести його, те слово ("Слово о полку Ігоревім". — Я. Д.) на наш милий, на наш любий український язик..." Далі, у цьому ж листі поет дякує Бодянському за переслані літописи: "Спасибі тобі, друже мій милостивий, за летописи, получив я їх от Головачова всі до одної й тепер собі здоров прочитую потрохи". У літописі Величка найчіткіше в українській літературі та історіографії до Шевченка визначаються і поняття "Україна" та "український народ". Ці назви у літописі виступають як цілком визначені територіяльні і національні категорії.

Таким чином, геніяльний Кобзар не сліпо копіював живу народню мову, а протягом цілого життя працював над нею, відбираючи як з народньої, так і з старої книжної мови все те, що вважав за найкраще і найцінніше.

На нашу думку, не слід звужено називати церковнослов'янізмами, або слов'янізмами, давні архаїчні форми і слова у мові творів Шевченка. Точніше їх треба визначати як елементи давньої книжної української мови; джерелом її для поета були пам'ятки української давньої літератури та історії.

Вживання у творах Шевченка архаїчних елементів не обмежується Біблією, а насамперед пов'язане з давньою книжною українською мовою.

Отже, відзначаючи ролю Т. Г. Шевченка в розвитку української літературної мови, слід пам'ятати, що він був і великим знавцем давньої книжної мови і елементи її свідомо використовував у своїх творах. **Я. Дзира**

("Українська мова в школі", ч. 5, вересень — жовтень, 1961, Київ).

---

[1] Літопис Самійла Величка було знайдено в Москві в 1840 р. Можна гадати, що Шевченко ще в 1843 р., познайомившись з М. Максимовичем, чув про літопис Величка, оскільки Максимович добре знав цей рукопис.

Літопис Величка надруковано Київською Археографічною комісією (т. I, 1848; т. II, 1851; т. III, 1855), коли Шевченко був на засланні.

[2] М. Максимович, Собр. соч., К., 1876, т. I, стор. 399.

[3] Журн. "Новь", СПб, 1885, т. IV, Ч. 13, май, стор. 66 - 67.

[4] М. Іванишев — член Археографічної комісії, яка 1845—1848 рр. за його участю готувала до друку літопис Величка; разом з Іванишевим 1846 р. Шевченко працював на розкопках.

[5] Лист до П. Куліша від 5 грудня 1857 р.

[6] 1844—45 рр. Шевченко двічі пише до О. Бодянського про літопис Величка (див. листи О. Бодянського до Т. Шевченка від 9 липня і 25 жовтня 1845 р.).

[7] Пам'ятки українського письменства, Сказаніє о войнѣ козацкой з поляками Самійла Величка, К., 1926, т. I, стор. 3.

[8] Тут і далі цитуємо за виданням: Тарас Шевченко, Повне зібрання творів в десяти томах, Вид-во АН УРСР, К., 1951, т. I, стор. 227—228; розрядка наша — Я. Д.

[9] Див. Там же, стор. 228.

[10] Самоил Величко, Лѣтопись событий..., К., 1851, т. II, стор. 391—398.

[11] У поемі "Юродивий" Шевченко Сарданапалом називає царя Миколу I.

[12] Титло — особливий значок над словом, який у церковнослов'янському письмі означає скорочення.

[13] Там же, стор. 334.

[14] Раніше вважалося, що Шевченко під словом "титли" мав на увазі позначки в церковнослов'янських текстах. Проте титла вживалися і в рукописах козацьких літописів XVII—XVIII ст. Очевидно, саме про них і говорить Шевченко. Насамперед, на нашу думку, йдеться про літопис С. Величка.

[15] Там же, стор. 336.

[16] Можливо, що сатир в уяві Шевченка це коза, оскільки сатира зображували з козячими копитами, шерстю, рогами і под.

[17] С. Величко, Літопис, т. I, К., 1926, стор. 32.

[18] Тарас Шевченко, т. II, стор. 327.

[19] Самоил Величко, Лѣтопись событий..., К., 1851, т. II, стор. 177.

[20] Там же, стор. 404.

СМІЛИВИЙ ПОЧИНАЛЬНИК

(Продовження із сторінки 1-ої)

лева, Максимовича тощо), твори І. Котляревського, Гулака-Артемовського, Квітки-Основ'яненка й ін. Почали наддніпрянці й активно втручатися в галицьке життя. Так, М. Максимович гостро засудив оте "язичіє", коли писав у статті "Про вірші червоноруські": "Ніхто з малоросіян не назве цієї мови своєю, та це й не великоруська мова, і не білоруська: це роблене словеноруське словотворення, що ним років сто тому писали наші руські віршописці, і через цю мову їхні твори постаріли передчасно".

І от у такій суспільній та культурній атмосфері і розпочав свою діяльність М. Шашкевич. Правда, він був не сам, бо він тільки очолив т. зв. "руську трійцю", до якої входили ще Я. Головацький та І. Вагилевич.

Року 1833 цей гурток упорядкував рукописну збірку українською мовою "Син Русі", до неї входили переважно фолкльорні матеріяли та поезії М. Шашкевича. В одному з цих віршів М. Шашкевич писав:

Разом, разом! Кто сил має,
Гоніть з Руси мраки тьмаві, —
Завість най вас не спиняє,
Разом к світлу, други жваві!

Але видати цієї збірки гурток не зміг: цензура заборонила. Тоді гурток склав нову збірку під назвою "Зоря" і подав 1834 р. до цензури, але цензура й цю збірку заборонила. Ба більше: в Шашкевича, як ініціятора цього видання, зроблено трус, а після того поставлено його (Шашкевича) під таємний поліційний нагляд. Проте й це не злякало сміливих ініціяторів нового руху: аж у чужому Будапешті вони таки видали року 1836 збірку "Русалка Дністровая". І хоч її у Львові розійшлось тільки 100 примірників (решту — 900 примірників сконфісковано), але це була знаменна поява, що започаткувала українське національне відродження на західньо-українських землях.

Зв'язок цього початку і з романтичними слов'янськими рухами того часу, і з українськими досягненнями на Наддніпрянщині очевидний. У "передслів'ї" до "Русалки" М. Шашкевич писав: "Судило нам ся послідними бути. Бо коли другі слов'яни вершка ся дохаплюють і єстли не вже то небавком побратаються з повним ясним сонцем, нам на долині в густій студеній мраці гибіти. Мали і ми наших півців і наших учителів, але найшли тучі і бурі, тамті заніміли, а народові і словесності надовго ся здрімало; однако ж язик і хороша душа руська була серед слов'янщини, як чиста слеза дівоча в долині серафима... Не журися, Русалочко з-над Дністра, що-сь не прибрана, в наряді, який від природи і простодушного і добросердного народа твойого приймала-сь, стаєш перед твоїми сестрицями. Они добрі, віддячать ти, приймуть тя і прикрасять".

Це характерне для того часу романтичне висловлювання, бож насправді ті "сестриці", найближчі територіяльно до України, — поляки й росіяни не дуже гостинно поставились до відродження українського народу, як це показав дальший розвиток історичних подій.

Про зв'язок цих галицьких діячів з наддніпрянським рухом свідчить хоч би оцей вірш того ж таки Шашкевича:

Отак, Николаю, вкраїнські вірлята
І веселять душу, й серце зогрівають...

Аж мило згадати, як то серце б'ється,
Коли з України руськая пісенька
Так мило, солодко вколо серця в'ється.

І Шашкевич, і його "побратими" дбали передусім про суспільну реабілітацію української народньої мови, що її зневажали навіть українці з вищих суспільних кіл, називаючи мовою "пастухів і свинопасів". М. Шашкевич написав вірша, що став пізніше шкільно-хрестоматійним текстом:

Руська мати нас родила,
Руська мати нас повила,
Руська мати нас любила, —
Чом же мова єй не мила?
Чом ся нев встидати маєш?
Чом чужую полюбляєш?

Крім того, вони, як священики, пробували вперше говорити церковні проповіді українською мовою. Шашкевич переклав навіть євангельські тексти по-українському. Це все не легко було тоді робити, бо, з одного боку, українська мова була невироблена, а з другого — проти цього була вся влада церковна, що все життя переслідувала цих піонерів українського відродження в Галичині. Щоб уявити ці труднощі, досить подумати, наприклад, про те, чи можна б тепер, на чужині, вилучити з ужитку в греко-

католицьких церквах мертву старослов'янську і запровадити натомість українську мову. Як ми знаєм, ще й тепер, коли українська мова вироблена й придатна для всякого вжитку, і тут, де в ці справи не втручається поліція, про це ніхто не сміє й натякнути! А що ж було тоді, коли доля сміливого священика цілком залежала від церковної влади!

Як письменник М. Шашкевич залишив не багато творів, бо й жив не довго (він народився 6 листопада 1811 р., помер 7 червня 1843 р.; був хворий на сухоти). Але його поетичний хист був безперечний. І. Франко так оцінив його талант: "Новим був дух Шашкевичевої поезії — свіжий і оригінальний; новим був той її індивідуальний, суб'єктивний характер, що дає нам можливість із-за кожного твору, із-за кожного стиха бачити особливість поета, його симпатичну вдачу і щире серце. З Шашкевичевих віршів у нас перший раз повіяло духом поезії XIX віку".

А як брати всю сукупність його діяльности, то всякому стають ясні його історичні заслуги. І тому ввесь український народ відзначає тепер 150-річчя з дня його народження.

В. Чапленко

ЯК БИ СЛІД РЕФОРМУВАТИ НАШЕ ПИСЬМО

Як відомо, наша графіка — це традиційна, але ще на початку XVIII ст. латинізована кирилиця. Латинізація ця виявилася тільки в накресленні знаків (літер) за зразком латинських, а традиційного відходу в ній від фонетичного принципу, що був первісно в давній кирилиці, вона (латинізація) не зачепила. У тій давній, церковнослов'янській кирилиці фонетичність була послідовніша, в ній кожен звук мав окремий знак, як також були й окремі позначення такого явища, як йотація.

Але пізніше ці знаки перетворились на Я, Ю, Є, а вже на українському ґрунті, у другій половині XIX в. в цій функції стали вживати ще й Ї. Це перетворення (механічне, несвідоме) цих знаків призвело до "затемнення" передачі на письмі йотації і м'якшення попереднього приголосного, бож ми пишемо і "моя" (у фонетичній транскрипції "мойа") і "коня" (у фонетичній транскрипції "коньа"), "мою" ("мойу") і "синю" ("синьу"), "моє" (мойе") і синє ("синье"). Тільки "його" й "до нього" на українському ґрунті передаються фонетично. Але це свідчить і про певну непослідовність у написанні цих явищ. Цю хибу традиційного письма спробував був виправити в другій половині XIX ст. М. Драгоманов, запровадивши з цією метою до української графіки латинський J (йот): він писав "моjа", "каньа" тощо. Спроби практично застосувати цю систему були й під час революції 1917—1920 рр.

На жаль, ці спроби не прийнялися на українському ґрунті.

Порушує фонетичність нашого письма й літера Щ, що нею позначаємо два звуки Ш й Ч, а також брак окремих знаків для звуків ДЖ й ДЗ, що їх позначаємо двома літерами. Віддалило від фонетичного принципу й вилучення на початку 30-их років з української абетки літери Ґ, що її тепер в Україні офіційно заборонено вживати.

З огляду на все це я й думаю, що не зайвим було б продумати справу поновної й дальшої фонетизації нашого письма. Насамперед слід би викинути з нашої абетки оті традиційні Я, Ю, Є, Ї, а натомість запровадити латинський йот. Правда, можна було б залишити для цієї функції традиційне Й, але я був би проти цього з огляду на потребу позбутися в реформованій українській графіці надрядкових знаків. Самий латинський йот через те треба б "реформувати", відкинути крапку над ним, як її слід також відкинути і над нашим І. Ця зміна потрібна для того, щоб у ручному письмі не треба було відривати руки. З цією метою наше І слід би писати без заокруглення внизу, бо інакше воно, без крапки бувши, могло б зливатися з попереднім Ш або з Т. А втім, крапки над і та йотом можна було б залишити як факультативний знак, тобто можливий, але необов'язковий.

Вилучення отих "зайвих" літер та запровадження йота автоматично вилучило б з української графіки апостроф, що його так не полюбляють західні українці.

Окремою проблемою в реформованій графіці була б справа позначення м'якости приголосних (взагалі, а не тільки на місці теперішніх Я, Ю, Є). Тут можна б використати польський спосіб, тобто ставлення значка над літерою, але це було б часткове повернення до надрядкових знаків. Утворення відповідних лігатур (поєднання двох літер в одній) на зразок сербських (напр. Н. плюс Ь або Л плюс Ь) графічно неможливе для деяких наших літер (напр., для Д, С тощо).

МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ В. ЧАПЛЕНКА:

1. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА, ЇЇ ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТОК ..... 5.00 дол.
2. ПРОПАЩІ СИЛИ, про українське письменство 20-их років ..... 1.50 дол.
3. ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статтей 1.00 дол.
4. ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман 3.00 дол.
5. ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість — 1.50 дол.
6. УКРАЇНЦІ, повість ..... 2.00 дол.
7. ЗОЙК, збірка оповідань 1.50 дол.
8. МУЗА, збірка оповідань ..... 1.00 дол.
9. ІСЬКО ГОВА, сатирична поема — 0.50 дол.

Книгарням відповідна знижка.

Замовляти:

V. Chaplenko, c/o UVAN
206 W. 100th St. New York 25, N.Y. U.S.A.

Тим то для цієї функції слід залишити Ь, як це ми й маємо в написаннях типу "до нього" тощо.

Вилучення Щ — дуже легка справа, як про це свідчить білоруська практика: білоруси давно вже пишуть ШЧ замість Щ.

Але зате дуже складна справа з винайденням окремих знаків для звуків ДЖ й ДЗ. Я пригадую, як на правописній конференції в Харкові 1928 року пробували такі знаки "винаходити": окремі члени конференції підходили тоді до дошки і писали крейдою свої проєкти. Але з того нічого не вийшло. Я запропонував би тепер утворити відповідні лігатури, тобто такі значки, в які ввійшли б окремі елементи Д й Ж (для ДЖ) та Д й З (для ДЗ). Правда, для того, щоб лігатура для ДЗ не скидалася на В, я ужив би тут накреслення старослов'янського "зело", що читався як "дз", а в латинськім накресленні воно виглядало б як s. Ось як виглядали б українські написання з цими новими знаками:

Жерело жміль Ѕеркало Гуѕц

Жерело жміль Ѕеркало Гуѕц

Звичайно, наші графіки мали б пізніше ці нові знаки удосконалити.

Годиться ще раз сказати й про Ґ. Воно, безперечно, мусить бути відновлене в системі нашого письма. Коли стежиш за сучасними виданнями в Україні, то бачиш, як ця "контрреволюційна" літера постійно нагадує про себе. Там, наприклад, вчителі не знають, як пояснити звука Ґ: то вони кажуть вимовляти, як у слові "ґанок", то як російське Г, то як латинське G, тобто невідоме пояснюють невідомим же. Б. Кобилянський у праці "Діялект і літературна мова", пишучи про гуцульський говір, вживає латин-

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ
В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

Носяться довше за всі інші!

Penmans

WARRANTED HIGH GRADE PENMANS KNIT-GOODS

ТРИВКІ
РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

У широкому виборі
РОБОЧИХ СКАРПЕТОК
ПЕНМЕНС

найдете кожний стиль і грубість, що вам потрібні. Які з них ви не вибрали б, буде це найкраще, що за таку ціну можете купити.

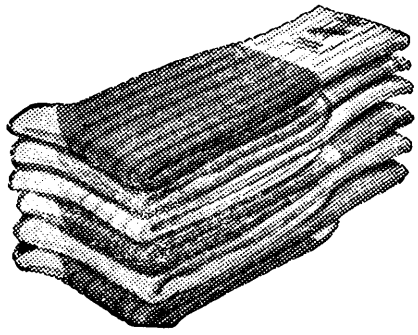

ТЕЖ СПІДНЯ ТА ВЕРХНЯ БІЛИЗНА
СЛАВНА ВІД 1868 р.

WS10-4

М. ШАШКЕВИЧ

ПІДЛИССЯ

Шуми вітре, шуми буйний
На ліси, на гори
Мою журбу неси думу
На Підлиські двори.
Там спочинеш, моя душко,
В зеленій соснині,
Сам забудеш — потішишся
У лихій годині.
Тобі скаже дуб старенький
І один, і другий,
Як там жив я, ще маленький,
Без журби, без туги.
Тобі скаже там соснина
Й всяка деревина,
Як співало моє серце,
Свитала година.
У садочку соловейко
Щебетав пісоньки,
Радував мені піснями
Літа молоденькі.
Там колодязь студененький
А дуб воду тягне;
Не так щастя, як водиці
Моя душа прагне.
Підлисецька горо біла!
Як тебе не бачу,
Стає мені тяжко й сумно,
— Мало що не плачу!
Веселая сторононько!
Ти так люба стала:
Душа тебе, як милого
Мила забажала.
Там то любо, там солодко!
Весело та мило!
З миленькою у любові
Життя гарно плило!

ського G на позначення звука Ґ, Академія наук, видаючи "Історичну граматику української мови", допускає вживання літери Ґ. Так само робить Ф. Жилко в своїх працях з української діялектології, а в останній своїй праці "Діялектні відмінності приголосних фонем української мови" він науково обґрунтовує потребу цієї літери. Він пише: "У школах часто спостерігається недозволенна залежність ортоепії учнів від ортографії. Літературна вимова здебільшого теж зазнає впливу ортографії (з правопису вилучено букву Ґ). Внаслідок занепаду фонеми Ґ виникають орфоепічні паралелізми... Дальший ступінь занепаду цієї фонеми виявляється в тому, що слова, які мають фонемні структури, що відмінні тільки звуками Ґ і Г розрізняються лише з контексту". ("Українська мова в школі", ч. 4, Київ, 1941 р., ст. 11.).

Річ ясна, що він, оглядаючись на владу, не міг прямо сказати, що цю літеру треба "відновити в правах", але цей висновок напрошується сам собою. Бо можна ж відзначити ще навіть такий, уже просто абсурдний факт, що автори статті "Із рукописної спадщини І. Манжури", надрукованої в ч. 4 "Радянського літературознавства" (за цей 1961 р.), М. Бернштейн та М. Візир, публікуючи нові тексти цього поета, пишуть "кгалкган" (ґалґан"), "некгидня" ("неґидня").

Словом, ця русифікаторська Картаґена мусить бути зруйнована!

Але подаючи цей проєкт реформи українського письма, я ні в якому разі не припускаю його здійснення на еміґрації. Це тільки побажання на майбутнє, і його можна буде здійснити тільки в незалежній українській державі, здійснити організованими заходами державної влади. А тут це було б тільки збільшенням того безладдя, що панує в нашій правописній практиці.

В. Чапленко

СИМИРЕНКОВА "ПОМОЛОГІЯ" ВИДАЄТЬСЯ ПО-РОСІЙСЬКОМУ

У свій час у нашому журналі друкувалась велика монографія д-ра І. Розгона про славний рід Симиренків. Симиренки походили з козацького роду. Потім вони були закріпачені. Пізніш Федір Симиренко викупився на волю і постарався вивчити своїх синів Василя та Платона. Платон вивчився у Франції. Вернувшись, заклав із Яхненком першу цукроварню в Україні, завів великий сад у Млієві. Був людиною поступовою й великим патріотом, приятелював із Шевченком, фінансував видання його "Кобзаря" та "Букваря", завів недільні школи для робітників і т. д.

Син Платона Симиренка, Лев, закінчив Київський та Одеський університети, теж був людиною дуже освіченою, поступовою. Весь час був "на оці" в царській поліції, а потім відбув 8-річне заслання в Сибіру. Повернувшись із заслання, осів у Млієві і занявся садівництвом та ягідництвом. Батьківський сад він поліпшив та поширив і перетворив його у величезний дослідний пункт, який мав велике значення не тільки для України, а й для всієї Російської імперії. Він став одним із найвизначніших садівників світу. У 1916 р. йому запропонували катедру плодознавства у Московському університеті, але він не захотів розлучатися з Україною і відмовився. Тоді ж він почав писати найбільшу свою працю — "Помологія." (Помологія походить від латинського слова "понум" (плід) і грецького "логос" (знання, вчення), нашою мовою означає: наука про види і сорти плодових дерев).

Цю працю всього свого життя Лев Платонович Симиренко закінчив майже перед своєю смертю: на Святвечір 1920 р. він був убитий пострілом "невідомого" вбивника крізь вікно, коли працював над остаточним викінченням своєї праці. Ми маємо багато таких "невідомих" смертей: так убито Леонтовича, так від "невдалої" операції дурного чиряка помер академік М. Грушевський і багато інших...

Справу свого роду продовжував син Лева Платоновича — Володимир. Та почались гоніння: вивласнення маєтку й саду, перекидання з місця на місце, арешти, а потім і кінець: Володимира Симиренка заарештували за Єжова і це вже було востаннє...

Дружина Володимира Львовича еміґрувала в час відступу німців і опинилася з дочкою й сином у Канаді. Тепер живе в Оттаві, а дочка Володимира Симиренка, Тетяна, працює в одному з міністерств Канади, син же, Олесь, викладає в одному із університетів США. Така коротка історія роду Симиренків.

До речі, в родині Володимира Симиренка є рукопис великої праці Володимира Симиренка "Часткове сортознавство плодових рослин". Праця написана українською мовою. Зберігається у сейфі одного з банків столиці Канади. Варто б еміґраційним установам зацікавитись і видати цю працю, щоб була не появилася вона друком у Києві в перекладі російською мовою, бо, можливо, що в Україні є ще копія цієї праці, якщо вона там не загинула. Тоді ми знову будемо нарікати, що хтось у нас вирвав працю нашого вченого і видав її російською мовою, щоб збагатити російську культуру. Ми часто цінимо те, що втратимо.

По смерти Сталіна почалась реабілітація. Реабілітували й рід Симиренків. У київських часописах час од часу появлялися статті про заслуги роду Симиренків для української культури. Зокрема підкреслювалась дружба Платона Федоровича Симиренка із Шевченком. Дещо з того ми передруковували в "Нових Днях". Тепер дійшло вже аж до видання (із 41-річним спізненням!) капітальної праці Лева Симиренка "Помологія". Цій праці надається велике значення і друкується вона за спеціяльною ухвалою уряду УРСР. Здавалося б усе гаразд — виправдали, друкують праці, то чого ще бажати? Та не так воно, як здається: праця Л. Симиренка друкується р о с і й с ь к о ю мовою, щоб рід Симиренків приєднати до "всеобщей русской культуры".

Між іншим, ми знаємо, що текст "Помології" підготували до друку сини Лева Симиренка — Володимир та Платон.

Щоб якось пояснити цей черговий окупантський злочин проти українського народу, про чергове його обкрадання "старшим братом", пояснюється це "всесоюзним значенням" цієї праці.

Ось що пише "Радянська Україна" в числі від 13 липня ц. р.:

"За рішенням уряду Української РСР видавництво Української академії сільсько-господарських наук в 1961-1962 рр. видає праці видатного вченого-садовода Л. П. Симиренка під назвою "Помологія", в трьох томах.

Обсяг кожного тома в середньому 50 друкованих аркушів, в них буде вміщено багато кольорових ілюстрацій. Зважаючи на те, що це видання знайде широке коло читачів і з а м е ж а м и У р а ї н и, воно буде здійснене російською мовою".

Бачите, як підкреслюється "общесоюзное значение" російської мови? Та й яку ж іншу постанову міг винести "уряд" УРСР, як

"Російська мова — мова одного з найчисленніших і найвпливовіших у світовій історії слов'янських народів, мова великої російської літератури і російської цивілізації після Жовтневої соц. революції не лише розширяє свої соціяльні і культурні функції в межах Рад. Союзу, але набуває все більшого міжнаронього значення. Вона стає міжнародньою мовою... Вона виступає як м о в а радянської с о ц і я л і с т и ч н о ї культури та ідеології на міжнародній арені і збагачує найпошиніші мови світу термінами соціяльно-технічного значення (наприклад, супутник)".

(Вопросы языкознания, ч. 3, Москва, 1959.)

Тим більше, що і в проєкті нової програми КПРСоюзу сказано, що "з перемогою комунізму в СРСР відбудеться ще більше зближення націй..." (з російською, звичайно!)

Так робив "ленінець" Сталін, так робить і "ленінець" Хрущов.

А ось вам цитата з Ленінової телеграми, висланої Сталінові в Харків 22 лютого 1920 р.:

"Необхідно негайно завести перекладачів в усіх штабах і військових установах, зобов'язавши безумовно всіх приймати заяви й папери українською мовою. Це безумовно необхідно — щодо мови — всі поступки і максимум рівноправности..."

Оце так здійснюється ленінські заповіти в СРСР! Як бачимо, Ленін обстоював "максимум р і в н о п р а в н о с т и" для мов, а вийшло, що російська мова — "мова радянської соціялістичної культури".

Як відомо, Ленін був категорично проти одної державної мови в СРСР, вважаючи це зрадою інтересів більшовицької революції.

Щоб наші читачі, бува, не подумали, що Ленін щиро ставився до України. Ні, національне питання для нього відогравало лише службову ролю, але він був значно розумнішим від своїх наслідників, тому його ставлення до неросійських народів було цілком протилежним до ставлення до них Сталіна і Хрущова. За Леніна не було б потреби видавати Симиренкову "Помологію" російською мовою, бо її переклали б у разі потреби.

Цікаво, що на це скажуть канадські та американські українські комуністи: кого вони собі виберуть за ідеолога в національному питанні: Хрущова чи Леніна?..

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміґрації:

1. **Л. Деполович**

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. **Петро Волиняк**

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. **Петро Волиняк**

КИЇВ

Читанка для 3-ої кляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. **Петро Волиняк**

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. **Петро Волиняк**

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміґрації підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. **Дмитро Кислиця**

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміґраційних шкіл (багато прикладів і завдань). Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміґрації.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

НОВИНА! НОВИНА!

Поступила в продажу збірка гуморесок, гумористичних нарисів, лицедійств та оповідань

МИКОЛИ ПОНЕДІЛКА

"СОБОРНИЙ БОРЩ"

Ціна $3.00.

Замовляйте в будь-якій українській книгарні, або безпосередньо на адресу:

KNYHO-SPILKA PUBLISHING CO.
33 St. Marks Pl., New York 3, N.Y. USA

М. САМОВИДЕЦЬ

Смерть диктатора

(Діялог Маріянни з останньої дії драми з життя підсовєтського студенства "ЕПІЛОГ ПРИЙДЕ")

— Прошу зайняти мізансцени. Мобілізуйте уяву. Проломіть у думках муровану стіну. Вийдіть на волю. Розгорніть перед очима блакитний екран. Вдивіться в нього очима і вслухайтесь. Чуєте, як по-великодньому весільні дзвони дзвонять. Скрипки, цимбали, кобзи виграють. У бубни вибивають. Пісні луною котяться до гір. Земля дуднить від танцю молодого. Лопотять знамена. Мерехтять стрічки. Конваліями запашними з гаю діти мережать шлях. То народ веде наречену до храму. Як сонце в купелі весняних рос, прекрасну. З криштальним спокоєм озер глибоких ув очах. На лицях їй, як на троянді білій перший промінь ранньої зорі, горить надія щастям. Ось-ось наречений назустріч вийде з храму, подасть їй руку, і загримить з небес божественне: "Гряди!" Але... О, горе, горе! Її наречений — її любов — у калюжі крови біля брами лежить з простріленим чолом. Конвалії від туги почорніли. А руки їй вп'ялися в пасма золоті, щоб з ними вирвати розпуку і в полум'ї ридання утопить. Та в хвилю цю із трону владний голос гримнув: "Що? Ридати? За сльозу одну весь рід твій на порозі впаде трупом. У раю моїм кожний своє життя купує тільки сміхом". Наречена в статую скаменіла з піднятими руками над вінцем. Та в душу їй упав благанням стогін рідної землі: "Засмійся, дочко! Бачиш — володар раю жерлами гармат цілить у наші груди?! Дочко!.. І вона усміхнулась, леготом торкнувши муку на вустах. Чаїними бровами ворухнула. Метнула стрілами очей. І дужий сміх посипався скалками гострими навкруг. Що спалює вагання, сумнів, страх. Проймає, кличе, корить, підіймає. І народ збудивсь. Почув серцями поклик Хортиці, Славути, Ненаситця. Хруснув кістками уярмлених рамен і проти гураґану скорострілів і гармат леопардами рвонувсь до трону. Стягли по сходах молоха на брук і привселюдно дужими руками вдарили об камінь головою. Тисячоголосо покотилось до крайнеба вільне: "Слава". Наречена усміхнулася востаннє й упала до невінчаного мужа, щоб устами спити мертвість з любого чола. Але дарма... Печаль посмертна всмоктала радість діви-месниці до дна. О-о! Цієї муки не вмістити ні в тісних обміжках слова, ні артизму..

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **"НОВИЙ ОБРІЙ"**, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

Малий фейлетон

УКРАЇНСЬКА СОЦІЯЛІСТИЧНА САМОСТІЙНА

(Політичне передбачення)

Несподівана подія

Була четверта година ночі. Крикучий дзвінок телефона роздер уночішню тишу. Кругловида, тупоноса людина (це було видно при світлі притемненої нічної лямпи), ще сонна, простягла руку з-під укривала, щоб обірвати це неприємне деренчання.

— Так, це Падґорний, перший секретар ЦК КПУ.

І раптом та людина підскочила на ліжку, як ошпарена.

— Що?! що? У Москві бонапартистський переворот? Хрущова вбито? А хто інформує? Хто інформує і звідки?

Відповіді не було: телефон обірвано. Приголомшений чоловік зірвався на ноги і взяв швидко одягатись. Що ж тепер буде? А може, це сниться? Ні, це не був сон! І телефон, справді, деренчав, і той хриплий голос звідкись іздалека таки говорив, і він уже цілком прочумався. Раптом він усвідомив страшну відповідальність, що лежала на ньому. Тепер же ні в кого було питатися, як бути: Москва як надійна порадниця відпала. Він опинився тепер сам-на-сам із своїм українським народом, і він сам, як фактичний володар України, мусить тепер вирішити, як далі бути! Сам! Можна, правда, ще порадитися з деким із місцевих людей... Але головне — треба негайно діяти: прогаяння було б смерті подібне.

Він кидається до телефона і швидко накручує потрібне число.

— Слухай, Щербицький! Та я, я! Чого ти питаєш, хто? Мабуть, спросоння не впізнав мого голосу? Це я, Підгірний! Та не "Падґорний", і не "Підгорний" (наполовину по-нашому, наполовину по-російському), а "Підгірний", як "Нагірний", "Загірний". Та говори по-нашому, по-українському, вже нічого боятися "старшого брата": в Москві бонапартистський переворот, Хрущова вбито. Отож я й хочу з тобою, як головою Ради міністрів, негайно зустрітися...

Засідання Верховної Ради УРСР

У залі Верховної Ради УРСР у Києві повно народу. У депутатів на обличчях розгубленість, непевність. Гомонять, як розтривожений рій бджіл. Справді, це ж таке сталось, таке сталось... Може, воно Москва трохи тиснула, але їм особисто, депутатам, було не так уже й погано.

А крім того, тоді не треба було нічого думати, тільки піднось руки, голосуй — та й годі. А от тепер таке хоч сядь та й плач.

Нарешті від президіяльного столу задзеленчав дзвінок голови Верховної Ради т. Корнійчука. Депутати кинулись до своїх місць, посідали, стишились, як налякана отара овець. А голова оголосив, що на денному порядку тільки одно питання: як бути Україні в такій ситуації, коли в Москві немає більше "радянської" влади? З короткою промовою й конкретною пропозицією виступив голова Ради міністрів т. Щербицький. Він запропонував скористуватись 17-ою статтею Конституції СРСР, у якій сказано, що "за кожною радянською республікою зберігається право вільного виходу із складу СРСР". А пояснюючи цю пропозицію, т. Щербицький згадав аналогічну дію Української Центральної Ради ("нічого, товариші, боятися, як було досі, самої згадки про це: це ж наша історія"): коли в Петрограді впав Тимчасовий уряд, з яким Українська Центральна Рада була зв'язана, тоді вона, Українська Центральна Рада, щоб відгородитись від неприйнятної для неї "радянської" влади, проголосила самостійність України. Отак і тепер треба Україні відгородитись від неприйнятної бонапартистської Росії, що загрожує знищенням усіх здобутків революції й українізації.

Всі, хто виступав, підтримали цю пропозицію, і Верховна Рада постановила:

1. Скористувавшись правом, зафіксованим у ст. 17 Конституції СРСР, вийти із складу СРСР і проголосити УРСР самостійною, ні від кого незалежною державою.

2. Зберегти дотеперішній державний апарат і залишити службовців на їхніх місцях.

3. Доручити міністерству військових справ УРСР перебрати всі розташовані на території України військові формації і використати їх як збройні сили для охорони кордонів держави.

4. Доручити Урядові вжити заходів щодо приєднання до України південної Курщини, південної Вороніжчини й північнокавказьких українських земель до матірнього пня — до України.

Розмова т. Підгірного з кореспондентами газет

Питання: Чи ви думаєте й надалі залишатися при владі, ви особисто і вся ваша комуністична партія?

Відповідь: Як живі люди, ми не можемо самі себе губити. Коли б ми добровільно й негайно відмовились від влади, то наші наступники понищили б нас, як ворогів українського народу і прислужників Москви. Тим то ми всіма силами покищо триматимемось за цю владу. Але ми розуміємо, що ця влада не виправдала себе, не створила соціялізму як такого і не забезпечила людність засобами для існування. Отож нам і доведеться потроху, як кажуть, спускатися на гальмах у напрямі до вільного демократичного ладу. Цим ми думаємо спокутувати свої провини перед народом і, коли вже буде безпечно для нас, передамо владу тим, кого люди виберуть вільним голосуванням. Думаю, що це буде для всіх краще, ніж кривава боротьба.

Питання: А яка буде надалі ваша національна політика?

Відповідь: Ми повинні всіма способами ліквідувати сліди русифікаційної політики Москви. Звичайно, єдиною державною мовою буде мова українська, бо не може бути держава без загальнообов'язкового засобу взаємнення. Але це не значить, що ми переслідуватимемо національні меншості, вони можуть вільно користуватись своїми мовами, але й державну мову їм доведеться знати — цього вимагатиме від них життя.

Питання: А як ви ставитесь до української еміґрації, що має, як відомо, й свій екзильний уряд?

Відповідь: Як це видно з моєї відповіді на перше питання, ми не можемо запрошувати той уряд сюди і передавати йому владу. Але ми радо впускатимемо сюди всіх українців, що досі мусіли перебувати поза межами своєї батьківщини, — з умовою, що кожен із них включатиметься в нашу, "спускану на гальмах" державну систему, допомагатиме нам, бож тепер нам національні кадри дуже й дуже потрібні.

Примітка репортера: Це таке теоретичне передбачення для всіх українців, в Україні й поза Україною сущих, а як воно буде насправді, покаже історія. У всякому разі навряд чи так ідилічно.

В. Гірчак

РЕЦЕНЗІЇ

МИ ДАЛЬШЕ НА ПОЗВАХ З МОСКВОЮ

"У царському шатрі, позначеному білими орлами, під Полтавою біснував з радости Петро І — імператор московський! Заливався "водкою" і заливав нею Меншікова, бриґадира Кропотова й увесь свій штаб: за такий короткий час удалося — хоч підступом — знищити Запоріжжя і нарешті розбити північного лева... Покололась земля під Полтавою, потріскалась від копит і гарматних набоїв, і ті розколини невидимо простяглися ген-ген аж до зблідлої Білоруси, до принишклої Польщі, до огорнутої смутком Швеції, до неймучої віри Франції, до палаців кримського хана й турецького султана. Дехто із пасивних спостерігачів аж тепер збагнув, що він своєю пасивністю допомагав Петрові І прокласти через Україну шлях до Західної Европи й Близького Сходу..."

Це грізне "мементо морі" читаємо в нововиданому романі нашого заслуженого поета й майстра прози Леоніда Полтави. Безумовно, що це "мементо морі" сьогодні навіть більше стосується до тих, що довгими сторіччями потурали Москві, саме тоді, коли ми з нею тяжко й найтяжче кривавилися. Ми від довгих сторіч є на позвах з Московщиною і позов цей не закінчився до сьогоднішнього дня. Але не закінчився він не тому, що у нас не стало сил, що звироднили козацькі діти, а тільки тому, що західні прихвостні не тільки нам ніколи не допомогли, за винятком шляхетного шведського короля Карла XII, а навпаки, своєю короткозорістю — все штовхали нас в обійми московського давуна, не дивлячись

чи це були Петри, Катерини, Ніколаї, чи вони називаються Леніни, Сталіни чи Хрущови.

Здавалося б, що велика постать Гетьмана Івана Мазепи, в нашій літературі опрацьована з усіх сторін так, що вже нема куди йти: мистецька поезія, драма, проза. Це так виглядало б для нас, звичайних людей, що вміють з меншою або більшою духовою спроможністю сприймати твір творця — поета, драматурга, празаїка. Цей наш читацький сумнів розвіяв цілком Леонід Полтава, передаючи нам свій новий роман про Гетьмана Івана Мазепу, який він назвав "1709". Над цим твором Леонід Полтава працював довго — повних три роки, не враховуючи того часу, коли йому треба було підготовитися до його писання, ознайомлюючись з Мазепинською добою й переживовуючи навіть деякі історичні документи, доступні на чужині.

Книга "1709" Леоніда Полтави появилась у Видавничому Товаристві "Книгоспілка" в Нью Йорку, позначена 1961 роком. Видавництво це для нас і нашої культури дуже прислужився. Крім, сказати б, літератури для нашого щоденного вжитку перевидало воно монументальні книги, як твори Івана Франка, "Історію України-Руси" та "Історію української літератури" Михайла Грушевського. Видаючи історичний роман з часів Гетьмана Івана Мазепи "1709" Леоніда Полтави, видавництво передало в руки нашого читача на чужині дуже цінну й симпатичну книгу. Книга має 224 сторін друку, розміром 21, x 14 см., видана дбайливо.

Леонід Полтава добре відомий нашому читачеві на чужині, починаючи від маленьких дітей, яким він присвятив частину свого творчого життя, і кінчаючи читачами з досвідом — як поет. Роман "1709" це не перший його прозовий твір, а тільки досі найбільший. Не хочемо цього таланту оцінювати тільки об'ємом книги. Треба сказати, що в "1709" Полтава виявив себе дуже добрим, вдумливим й майстерним оповідачем. Мова його книги — запашна, поетична, приємна. Спосіб розповіді його легкий, образовість — гарна. Перед письменником стояло досить тяжке завдання: бодай у головних рисах відтворити ідейність трьох світів: українського, шведського й московського у їх найсуттєвіших репрезентантах того часу: Іван Мазепа, Карло XII і Петро I. Треба признати, що письменник вирізьбив їх дуже вдало.

Здається, одначе, що Леонід Полтава, пишучи свій роман "1709" ставив перед собою інше завдання: хотів він відтворити живу Україну тих часів — живу людину, народні маси, оту глину-сировець, що з неї такий великий будівничий, яким був гетьман Іван Мазепа, мав збудувати Українську Державу. Полтава поцікавився нашим тодішнім хуторським і сільським життям. Його письменник відтворив малою кількістю пержонажів дуже вдало, стверджуючи незаперечну правду: прийшло каяття, та не було вороття, з невідкличним наслідком, що для шведського вояка був ще полон і надія на життя, а для кожного мазепинця — тільки смерть з рук "Христолюбивого воїнства", що на наказ Петра воювало з безборонними стариками, жінками й дітьми.

Новий роман Л. Полтави вартий уваги читачів. "1709" — якісна книга про важливий період нашої історії.

Д. БУЧИНСЬКИЙ

З НОВИХ ВИДАНЬ

Василь Онуфрієнко, СИМОН ПЕТЛЮРА, поема, стор. 16, обкладинка Л. Денисенка, видання часопису "Українець в Австралії", Мельборн, Австралія, 1961.

Осип Залеський, МУЗИЧНИЙ ДИКТАТ, вправи, частина перша, стор. 16, Українське Музичне Видавництво, Бофало, США.

Крім того, що не показано року видання, в цьому підручнику ще одинадцять разів замість "лекція" вжито "лЄкція". І відки в шановного автора така прилюбність до російської мови? І чому б то було не дати комусь, щоб проглянув текст? Все таки і в музичному підручнику треба всі написи зробити грамотно. Особливо як він призначений для дітей. Це ж заважатиме вчителям у школі: музика псуватиме культуру мови дитини.

Святослав Гординський, ПОЕТИ ЗАХОДУ, 60 перекладів з поезії латинської, італійської, французької, англійської, американської, німецької і польської, мистецьке оформлення видання — авторове, стор. 135, видання Літературно-Мистецького Клюбу в Нью-Йорку, Нью-Йорк, США, 1961.

Це — чепурне видання, на доброму папері, в твердій оправі із золотими витисками. В кінці книжки вміщено довідковий матеріял про поетів, з яких зроблено переклади.

Зосим Дончук, МОРЕ ПО КОЛІНА, сатирична повість, мовний редактор Іван Боднарук, обкладинка Богдана Мухина, стор. 295, видання автора, Філаделфія, США, 1961.

Книжка гарно видрукувана, на доброму папері, в твердій оправі, із золотими витисками. Дуже був сумнівної якости мовний редактор. Взагалі дивує цей вираз "мовний редактор". Пора б еміґраційним письменникам зважати на неодноразові завваги й поради критики і давати свої твори на редакцію таки найкраще кваліфікованим знавцям мови та літератури й добрим стилістам. Ось, наприклад, розкриваю цю книжку навмання: стор. 144. Читаю: "Щоб і фарбою яріло". Очевидно, автор мав на думці не фарбу, а к о л і р, але мовний редактор цього не помічає... У тому ж реченні: "...і левом завивало..." Що собака й вовк, а особливо шакал, — виють, то це знають усі. Але добрий мені "цар звірів", що "завиває" по-шакалячому! Всі ж знають що він

ОДИНОКИЙ РИБОЛОВ

В'януть хмари. Даль осіння.
Берег річки охолов,
Тихе сосон голосіння.
Одинокий риболов.

Поплавок стоїть, не рушить,
Хвилька стомлено біжить...
Щось людині серце сушить,
Що додому не спішить.

Може смуток безнадії,
Чи якийсь далекий шлях?
Ні, в очах у нього — мрії,
Стільки світла ув очах!

Ой, чи клюне, чи не клюне,
Чи линок піде, чи пліть...
Волосінь бринить, як струни,
Він чекає, він стоїть.

Й ніч уже пливе над світом.
Він наживку наколов.
Не прощається із літом
Одинокий риболов.

А. М'ЯСТКІВСЬКИЙ

реве. Добре б це знати й редакторам повістей! Або ще на тій самій сторінці: "В Гната Кіндратовича сперло віддих і поширились чоловічки жадібних очей". На початку речення після довгої павзи (після крапки) іде звукосполучення "ВГн". Тут так і проситься замість "В" написати "У". Мовний редактор, очевидячки, знає правило із шкільної граматики, що коли попереднє слово кінчається голосівкою, то після нього пишемо не "у", а "в". Але шкільна граматика зобов'язує дітей, а не мовних редакторів — їм треба знати хоч трошки більше. А чого вартий вираз "сперло віддих"! Від такого "мовного редаґування" людині справді дух заб'є і вона й зомліти може... Звернім увагу на кінець цитованого речення: "...поширились чоловічки жадібних очей". Це ж очевидна "образна" нісенітниця: таж очі виглядали жадібними саме тому, що поширились чоловічки! Мовний же редактор вважає, що очі Гната Кіндратовича виглядають жадібними й тоді, коли в них чоловічки не поширені, а навіть і звужені. Для чого ж тоді авторові захотілося їх поширювати? Хіба, щоб збільшити кількість слів у реченні і зробити цим книжку грубшою?.. Мовний редактор над цим не замислився.

На тій же сторінці: "— Масонський знак, — бундючно відповів". Тут зміна порядку слів ("відповів бундючно" замість "бундючно відповів") безумовно підсилила б ритмічність речення, що удосконалило б авторову мову.

Це все на одній, навмання відкритій сторінці. Далі не шукаю нічого. Що ж тоді зробив мовний редактор, прізвище якого "бундючно" подано на другій сторінці книжки? Чим він поміг авторові? Поправив правопис, розставив правильно розділові знаки? Не хочу шукати за помилками і в цій ділянці, але якби навіть з правописом і розділовими знаками було все зовсім добре, то назвати це мовною редакцією не можна.

М. І. Мандрика, СИМФОНІЯ ВІКІВ, поеми і лірика, том III, з передмовою Яр. Рудницького, стор. 215, чия обкладинка і чис видання — невідомо, друк: видавнича спілка "Тризуб", Вінніпеґ, Канада, 1961.

"ВІРА Й КУЛЬТУРА", місячник української богословської думки й культури, орган Українського Наукового Богословського Т-ва, ч. 12(96), Вінніпеґ, Канада, жовтень, 1961.

Євген Мілер, МОЛОДІСТЬ СЛАВНИХ ЛЮДЕЙ, переклад з французької В. Завадської, стор. 260, видавництво "Говерля", Нью-Йорк, США, 1960.

Книжка ілюстрована, але ілюстрації — чужі і деякі з них погано видрукувані. Мусимо вибачитись перед видавцями, але тепер так книжок видавати не можна: мова книжки не погана, а жахлива. До того ще й ідеальний "БЕЗправопис". Книжка, мабуть, призначена дітям і молоді. Якщо хто хоче, щоб його діти виростали неписьменними, то хай дасть їм читати цю книжку.

БЮЛЕТЕНЬ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ, квартальник, ч. 5, жовтень-грудень 1961, стор. 28, Торонто, Канада.

"НОВИЙ ЛІТОПИС", квартальник суспільного життя, науки й мистецтва, ч. 1, жовтень-грудень, 1961, Вінніпеґ, Канада.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

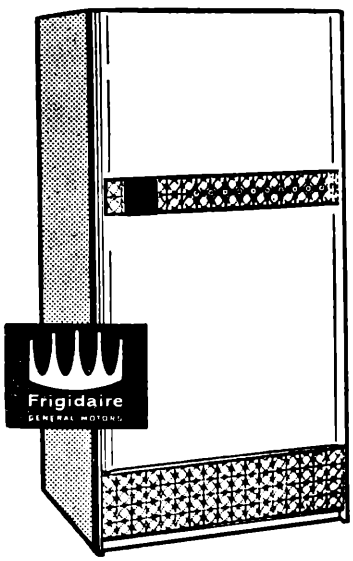

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.
Електричні прилади та інше.
Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка

BURLACOFF'S FURNITURE
619 Queen St. W.
Toronto, Canada.
Tel.: EM 8-6812

„ ЦЕРКВА І ЖИТТЯ "

Орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського.

ВІДКРИТО ПЕРЕДПЛАТУ на 1962 рік.

Умови передплати на рік:
США, Канада — 2 дол., Англія, Австралія, Нова Зеляндія — 15 шилінґ., Аргентина — 36 пезо, Бразилія — 100 крз., Зах. Німеччина — 4 ДМ., Франція — 400 франк.

ЗАКЛИКАЄМО: передплатників — поновити передплату, читачів — передплатити журнал.

Замовлення і гроші слати на адресу скарбника управи Братства:

Mr. Wasyl Szewczenko
2528 Smith St.
Fort Wayne, Ind., U.S.A.

КНИГОЛЮБАМ

Т. ОСЬМАЧКА: Китиці часу	0.40
"ЕЛЬДОРАДО" (вибрані твори укр. писм.)	0.50
"ВОЛОСОЖАР" (літ.-мист. журнал, всі числа)	1.00
Ів. МАНИЛО:	
"СІЧ І ВІДСІЧ"	0.35
"БАЙКАР"	0.40
"ПЕАНИ І КПИНИ"	0.45

Замовлення та гроші слати:
WOLOSOZAR, P. O. Box 472
Vineland, N. J., U. S. A.

Мистецькі вироби й вишивки з України

ПОРЦЕЛЯНОВІ КЕРАМІЧНІ ФІГУРКИ

1. **Оксана та Іван** (із опери "Запорожець за Дунаєм), різнокольорова, 11 цалів висоти, Ціна: $12.75

2. "Любить-не-любить", кілька кольорів, 12 цалів висоти, ... Ціна: $9.95

3. **Одарка і Карась** (дві окремі фігурки, 10 цалів висоти кожна Ціна (за обидві): $15.95

4. **Мати й дитина,** порцеляна з білим (матовим) викінченням, 7 цалів унизу, ... Ціна: $5.55

5. **Бюсти Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки,** біла порцеляна, матове викінчення, розмір — 7 цалів висоти, Ціна (за кожен): $5.00

ТКАНІ Й ВИШИВАНІ (МАШИНОЮ) ВИРОБИ

з різними українськими орнаментами,

багатокольорові, півлянні:

1. **Наволочка** (синя з білим або жовта з білим), ч. 1260, розмір 18 x 18 цалів ..... Ціна: $2.75

2. **Навалочка,** ч. 1251, розмір 18 x 18 цалів, — Ціна: $1.20

3. **Скатерть** (зелена або жовта), ч. 1046, розмір 36 x 36 цалів ..... Ціна: $1.75

4. **Скатерть,** ч. 1525, (на жовтому або зеленому або синьому тлі), розмір 54 x 72 цалі .... Ціна: $7.25

5. **Скатерть,** ч. 1064 (синя або жовта), розмір 50 x 63. Ціна: $6.95

6. **Рушник,** ч. 1441 (червоний орнамент), розмір 21 x 120 цалів, Ціна: $10.25

7. **Рушник,** ч. 1445У, розмір 8 x 20 цалів, — Ціна: $0.75

8. **Фартухи** (різнокольоровий орнамент) Ціна: $2.00

КУПОНИ ВИШИВАНИХ ЖІНОЧИХ БЛЮЗОК:

а) **5 різних взірців,** вишивані чорно-червоним, хрестиком, з мережкою, маркізет Ціна: $8.95

б) **Вишивана синім,** гладдю, вишивка чергується з тонкою чудовою мережкою, маркізет Ціна: $12.50

в) **Велика (широка) вишивка** червоночорним, хрестиком, з мережкою, маркізет ..... Ціна: $12.50

ГУЦУЛЬСЬКІ РІЗЬБЛЕНІ ВИРОБИ З ДЕРЕВА:

1. Склянка Ціна: $0.75
2. Грибок ..... Ціна: $0.75
3. Пудрениця Ціна: $1.25
4. Касети трьох розмірів по ціні: $5.95, 6.95 і 10.50
5. Рахва (з інкрустацією) Ціна: $14.95

Заходьте самі або шліть замовлення поштою (разом з оплатою) на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR ST., WEST, TORONTO, ONT., LE 4-7551

Конференція редакторів етнічної преси з урядом Канади

4 й 5 грудня ц. р. в Оттаві відбулась конференція редакторів етнічних часописів (крім англомовних і франкомовних) з урядом. Конференцію на доручення уряду скликала достойна пані Елен Фейклов, міністер іміграції та громадянства.

Мета конференції: 1. Обміркувати з редакторами заходи уряду в ділянці підготовки новоприбулих до канадського громадянства — справа вивчення англійської чи французької мови, справа заяв на підданство, усякі процедурні справи (присяга, суди громадянства тощо) і 2. Обговорення праці міністерств, які найбільше цікавлять новоприбулих, себто з якими вони мають найбільші взаємини.

Привіт прем'єра Канади Високодостойного Джона Діфенбейкера відбувся зараз же по відкритті нарад. Прем'єр, який має величезну довіру й симпатію новоприбулих, згадав своє дитинство в степах Саскачевану. Він походить з мішаної родини: батько, здається, німець, мати англійка. Рід Діфенбейкерів у час дитинства нашого прем'єра пробув у Канаді понад 100 років, але малий Джон відчував, що він не є повноякісний канадець. Це він відчував на кожному кроці серед своїх ровесників. Причиною цього було прізвище: якби він був Смитс або Джонс, то це виглядало б канадським, бо було б англосакським.

Ще тоді малий Джон відчув, що в Канаді є різниця, яка викликається навіть такою невинною річчю, як прізвище. Він тоді мріяв: якби я був прем'єром Канади, то зробив би так, щоб цю різницю усунути.

Прем'єр згадує, що в його дитячому оточенні були й ті, які тепер звуться новими канадцями: поляки, німці, а особливо українці, які прийшли на захід Канади як емігранти, жили в мазанках і освоювали безлюдні та голі степи.

Найбільшим своїм політичним чином прем'єр вважає "Закон про права", який уже затверджено в Канаді, але він має бути вписаний у канадську конституцію тоді, "як її повернуть додому, до Оттави, з Лондону".

Примірник цього закону прем'єр передав голові Федерації Канадської Етнічної Преси, судді В. Линдалові, а через кілька днів кожен з редакторів одержав його поштою.

Прем'єр просив редакторів помогти урядові в його праці, бо саме через етнічну пресу урядові найлегше дійти до новоканадців. Промовляв він понад 40 хвилин.

Дві доповіді, які виготовив відділ громадянства, були зачитані в перший день нарад. Одна з них про успішніше вивчення мов, а друга — про процедуру канадського громадянства. Три судді (громадянство в Канаді одержується через суд), — з Торонта, Монтреалю й Вініпегу, — доповідали про свою практику в ділянці набуття громадянства новоприбулими. Редактори ставили цілий ряд питань, давали свої поради.

Фільм "Голосуйте на Михальського" був кінцевою точкою цієї частини нарад. Фільм (досить добре зроблений) виготовило міністерство іміграції та громадянства, він скоро буде висвітлений на екранах Канади. У ньому показано труднощі новоприбулого-поляка Михальського в одержанні громадянства і його кінцева перемога: він став громадянином Канади, виставив свою кандидатуту у виборах до місцевих органів влади і переміг у виборах.

Звіти міністерств почались під кінець першого дня і продовжувались другого дня нарад. 14 різних департаментів розповідали редакторам про свою працю. Про працю трьох міністерств звітували самі міністри: міністер праці дост. Михайло Стар, міністер здоров'я та суспільної опіки дост. Дж. В. Монтіт та міністер пошти дост. В. Гамільтон. Інші міністерства вислали з доповідями відповідних осіб.

Треба признати, що звіти були короткі, але дуже змістовні, редактори мали змогу запитувати, робити пропозиції, одержали не тільки відомості із звітів, але й повезли додому цілі паки різних дуже корисних довідників тощо.

Головували: в першому дні нарад — дост. пані Е. Фейрклов, міністер іміграції та громадянства другого дня — дост. В. Гамільтон — міністер пошти напереміну з дост. В. Дінсдейлом — міністром Північних територій.

Наради були дуже цікаві, корисні, добре підготовлені. Це була не прогулянка і не візита для вислухання якоїсь пропаганди, а справжня добре підготовлена робітня конференція.

Офіційні й неофіційні гостини відбувались обидва дні. Перший день закінчився обідом, який давав уряд на честь редакторів етнічної преси в Ледіс Кафе найкращого готелю столиці Шато Лур'є. Господарем була достойна пані Елен Фейрклов. З міністрів був лише один — дост. Михайло Стар, міністер праці. Були відповідні промови. Обід пройшов тепло, невимушено.

У вівторок 5 грудня крайовий директор Прогресивно-Консервативної партії п. Аллістер Ґросард угощав редакторів обідом у себе в хаті. Більшість з нас були в цій хаті вже раніш, багатьох із нас пан і пані Ґросард знали вже, багато й з нас їх знало. Це справді гостинні і приємні люди і цей обід відбувся у винятково приємній товариській атмосфері, тим більше що він не був офіційним.

У вівторок же, о 5-ій годині вечора, в будинку уряду відбувся коктейл, який давав Його Ексцеленція генерал-губернатор Канади Дж. Ванье і його дружина. Крім офіційного вітання й короткої промови, з паном і пані Ванье могли розмовляти всі, хто хотів. Цей прийом показано по сітці канадського телебачення.

Українці на нарадах були найчисленішою групою. Тим більше, що ми не могли "виректись" міністра праці п. М. Стара, ані одного з видних працівників міністерства іміграції та громадянства д-ра

В. Кея (Кисілевський), ані д-ра П. Юзика з манітобського університету.

Канадська преса (англомовна і франкомовна) докладно інформувала про ці наради. Часто ці інформації були мілкі, часто упереджені. Більшість преси відзначила це як заходи уряду здобути прихильність етнічних груп у майбутніх виборах. І більше нічого! Це питання тільки й обговорювалось пресою. Правда, з різною дозою "колючок" і "шпильок". Треба відзначити легковажне ставлення преси до щирости уряду включити все населення Канади в робудову держави. Якщо, наприклад, найповажніший консервативний щоденник у Канаді "Ґлоб енд Мейл" (Торонто, 6 грудня) дає заголовок інформації про наради "Залицяння до воборців етнічних груп", то значить редактор цього щоденника не вірить у намір уряду працювати для Канади, а тільки в його намір утриматись коло влади. А з нарад такого висновку зробити не можна. Дивує також і легковажне ставлення цього ж поважного щоденника до фактів: "40 редакторів від Ванкуверу до Ньюфаунленду, — сказано в цій газеті, — повернулись до своїх часописів, навантажені товстими папками з текстами офіційних промов і друкованими матеріялами, які вони можуть передруковувати за власним бажанням". Чи ж не важлива інформація про заходи уряду втягнути в канадське життя всіх мешканців Канади? А крім того, "40 редакторів", хоч офіційний список їх містить 74 особи! Майже вдвічі зменшено кількість!

Ця ж газета пише далі: "Прем'єр кланявся, махаючи рукою, а редактори оваційно плескали стоячи". Це після його зворушливої промови, яку він закінчив цитатою із Законопроєкту Прав: "Я канадець, вільний канадець, якому вільно говорити..." і т. д. ясно, що ми йому влаштували овацію, бо ми йому віримо і його любимо. Очевидно, що не за його гарні очі, а за його гарні діла.

Все таки і "Ґлоб енд Мейл" визнає, що "програма нарад була справді цікавою", "...одначе, розглядаючи цю програму жовчним оком, важко не запідозрити познак спритного залицяння до виборців з етнічих груп".

Виникає питання: чого конче дивитись на все "жовчним оком", а не звичайним розумним і людяним оком? Залицяння до виборців? Авжеж, розумний лідер мусить "залицятись" до своїх виборців від першого дня свого вибору на керівника держави. Інакше програє. Але новоприбулих самими "залицяннями", не підпертими ділами, не візьмеш. Цього не знають консервативні редактори, але це прекрасно розуміють консервативні лідери. Тому вони й укладають "справді цікаву програму нарад", не вірячи в свої агітаційні "залицяння". Тут і виявляють себе небезпечні "канадські ножиці": заходи уряду не завжди належно насвітлені пресою, що ускладнює працю уряду.

Така настанова преси викликала заперечення партійних чинників. Тому в "Оттава Ситизен" від 7 грудня ц. р. появилась нотатка під заголовком: "Консерватори заперечують, що приїзд редакторів етнічної преси відбувся з метою зібрати голоси".

У нотатці сказано:

"Всеканадський організатор партії А. Ґросард заперечив обвинувачення, що оттавську нараду редакторів етнічної преси перетворено на знаряддя "збирання голосів для консервативної партії".

Він мав на увазі закиди Канадської Федерації Лібералів, що в час відвідин Оттави на рахунок уряду, редактори етнічної преси були запрошені на урочистий обід до хати Ґросарда.

"Ці редактори були вже в мене в гостях перед цим, і будуть у мене знову, — заявив п. Ґросард. — Для мене не новина запросити приятелів на вечерю чи на обід".

"Ходять чутки, — пише далі "Оттава Ситизен", — що кошти їх і рахунки за готелі покрив уряд та що вони отримали по 12 дол. на день кишенькових грошей. За одним з обрахунків виходить, що нарада коштувала коло 10 тисяч населенню, що платить податки.

Метою нарад було розглянути можливості новоприбулих канадців до повного включення їх в родину канадських громадян. Відвідини влаштувало міністерство іміґрації та громадянства. Прем'єр Діфенбейкер виступав з промовою і подарував редакторам по примірникові Законопроєкту Прав".

Кінчається ця нотатка словами: "Пан Ґросард заявив, що обід у його хаті був влаштований на його власні гроші та що ніякі громадські кошти не були тут використані. Посміхаючись, він додав, що був трохи здивований, що ніяка інша партія не почастувала обідом цих визначних гостей у столиці Канади".

Інформуємо наших читачів про пресові оцінки наших нарад тому, щоб їм були зрозуміліші деякі просто дивні виступи цієї ж преси у міжнародніх

Ол. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

ГОМІН ВОЛІ

(Присвячується Максимові Рильському*/)

"Як сонце, перейти хотів би я по світі,
Щоб з усміхом зайти за мідний небосхил".

Максим Рильський

Чому ж бо ти, ось так, не міг до нас, Максиме,
Як сонце, перейти за мідний небосхил?
Від вас бо сонце кида усміх і цвістиме
При заході у нас, щоб в нас набратись сил...

А в нас знайдеться все: — й осінній холодочок,
І воля золота, й налиті вщерть плоди,
Для тебе теж знайдеться радісний куточок
Творить в прозорості думок, — лиш перейди!

У вас там, кажуть, ніби ви цілком свободні, —
Чому ж тоді до нас тобі невільно йти?
Там натрудивсь, і оди змінюєш сьогодні —
А в нас далеко щасливіший був би ти.

Вздовж літ вславлявся ти ділами голосними,
Й готов покинуть меч і щит за волі час.
Бо й нині віриш в новий плід землі, Максиме,
Бо знаєш — гомін волі ще живе, не згас!

2-го грудня 1961 р.

*) Див. поезію М. Рильського "Осінній холодок" ("Нові Дні" ч. 142, стор, 1).

справах, які заторкують країни нашого походження, зокрема повне нерозуміння европейських справ, які не можуть нас не цікавити, бо там же наші батьки, брати, сестри, діти. Канадська преса здебільшого бачить якийсь абстрактний, "міжнародній" комунізм, ніяк не додумуючись до джерела того комунізму, яким є російський імперіялізм, прикритий демагогічним "ідейним" плащиком. Канадська преса ще й досі нічого й нікого, крім "доброї Росії" й "поганого комунізму" не бачить.

Та як вона, ця преса, не може побачити творчого успіху нарад етнічної преси з урядом у своїй столиці, то як вона зможе правильно оцінити події в Москві (22 з'їзд партії)?..

Якщо новоприбулі хоч трохи поможуть своїм співгромадянам зрозуміти, що Канада є складовою частиною світу і що її доля також залежить від розвитку подій в СРСР, тоді й оттавська нарада редакторів етнічної преси не буде лише "знаряддям збирання голосів", а одним — хай і дуже маленьким — із засобів розбудови і зміцнення Канади.

Всі ми розуміємо, що Канада може зберегти свій добробут і демократичні вольності лише перемігши комунізм. Прем'єр Канади, п. Джон Діфенбейкер, розуміє, що перемогти комунізм можна тільки розподілом СРСР (Російської імперії) на окремі національні держави. Це стало його політичною програмою в міжнародній ділянці. Канадська ж преса, як видно хочби із звітів про редакторські наради з урядом, до цього навіть не наближається. Отже, висновок ясний: прем'єр країни опередив пресу своєї країни на цілу епоху. І не тільки пресу, а й інші канадські партії. У цьому й криється успіх п. Дж. Діфенбейкера і його уряду. І це мусять знати не тільки новоприбулі. І не тільки в Канаді...

Петро Волиняк

"КИЇВСЬКИЙ ВАЛЬС"

Видавництво властинок "Русалка" видало довгограйну пластинку з 12 піснями, об'єднану загальною назвою "Київський вальс".

На цій пластинці є такі твори: "Київський вальс", слова А. Малишка музика П. Майбороди, "Білі каштани" — слова А. Малишка, музика П. Майбороди, "Сонце низенько" — народня пісня, виконує ансамбль бандуристів під керівництвом А. Бобира, соліст П. Билинник, "Черевички" — маловідома народня пісня, солістка з прекрасним голосом — Д. Петриненко, "Незабутній вальс" — слова О. Пашко, музика А. Кос-Анатольського, "Місяць на небі" — солісти П. Билинник та В. Гмиря, "Марічка" слова М. Ткача, музика С. Сабадаша, виконує київський жіночий октет та інші пісні, між ними й маловідома, але дуже оригінальна пісня "Ой там на точку, на базарі", яку прекрасно виконує солістка Д. Фоменко.

Ціна пластинки: 3.95, замовлети в книгарні "Арка":
575 Queen St. W.
Toronto, Ont., Canada

ЕТНІЧНІ ГРУПИ ТОРОНТА ВІТАЮТЬ ПРЕМ'ЄРА КАНАДИ

22 листопада ц. р. яких 8 тисяч осіб різних національностей вітало прем'єра Канади Високодостойного Джона Діфенбейкера та його дружину великим інтернаціональним концертом у залі Квин Елизабет Билдинг. На чолі комітету був посол А. Малоні і відомий радіокоментатор Дж. Коллінгвуд Рід. Представляв прем'єра зібраним молодий український політичний діяч (консерват) Ярослав Вільк.

У цьому святі взяли участь 28 етнічних груп, які влаштували величезний різноманітний концерт. З українців найкращий успіх мала танцювальна група "Чайка" під керуванням Я. Клуня — їх танок був найкращою точкою всього концерту. Чоловічий хор "Прометей" під керуванням З. Ґнопка проспівав многоліття прем'єрові і ще пару пісень.

У своїй промові прем'єр під бурхливі оплески тисяч присутніх заповів, що на черговій сесії ОН Канада офіційно поставить питання про російський колоніялізм.

Перед концертом прем'єр відбув (у готелі Кінг Едвард) пресову конференцію з редакторами етнічної преси Торонта, на якій, між іншим, сказав, що він уважно слідкує за етнічною пресою і коротко переповів зміст своєї промови на концерті.

---

† ПОМЕР ЛЕВ ТУРКЕВИЧ

В суботу 4 листопада ц. р. в Дженерал Госпіталі, Торонто, помер визначний український диригент Лев Туркевич. Смерть прийшла по довгій хворобі (рак шлунку).

Похорон відбувся в суботу 11 листопада з католицької церкви МБНП, де він був диригентом, на цвинтарі "Проспект".

Покійний народився 6 травня 1901 р. в Бродах коло Львова. Музичну освіту здобув у Львові й Відні, після чого працював на посадах оперового диригента у Бидгощі й Познані (Польща). У 1939-41 рр. працював на посаді музичного керівника театру ім. Лесі Українки у Львові, а в рр. 1941-1944 головним диригентом Львівської опери.

На еміґрації керував чоловічим хором "Ватра", який успішно концертував в Австрії і Швайцарії. Тоді ж був керівником мистецького відділу Центрального Українського Допомогового Об'єднання в Австрії.

По приїзді до Канади, включається в українське музичне життя Торонта. Диригував чоловічим хором СУМ-у "Прометей", жіночим хором "Чайка" і мішаним хором при українській католицькій церкві МБНП.

Покійний Лев Туркевич був єдиним добре кваліфікованим нашим диригентом симфонічної оркестри. Він організував у Торонті кілька українських симфонічних концертів, виконавцями на яких були симфонічна оркестра міста Торонта і об'єднані хори з цілим рядом солістів. Ці концерти мали завжди великий мистецький і матеріяльний успіх — заля Месей Гол, яка вважається

найкращою й найбільшою концертовою залею міста, була завжди переповнена.

Лев Туркевич був людиною поступовою, працьовитою. Він не обмежувався нашим клясичним репертуаром, а стало стежив за новими здобутками музичної культури в Україні. На його концертах виконувались крім творів Лисенка, Л. Ревуцького, М. Колесси тощо і твори молодших українських композиторів — Б. Лятошинського, К. Данькевича, А. Штогаренка та інших. Твори сучасних українських композиторів він також сміливо включав у репертуар своїх хорів.

Останнім мистецьким виступом Покійного був концерт з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпезі, де він керував Вінніпезькою симфонічною оркестрою. У цьому концерті симфонічна оркестра м. Вінніпеґу під його керівництвом виконала увертюру до опери "Тарас Бульба" М. Лисенка і симфонічну поему К. Данькевича "Тарас Шевченко".

Смерть Лева Туркевича спричинила справді незамінимy втрату в українському музичному житті Канади — сьогодні Лева Туркевича в Канаді ніхто замінити не зможе.

Похорон відбувся дуже врочисто — було багато духовенства і велика кількість людей, що прийшли попрощатись із своїм мистцем.

Вічна Йому пам'ять!

РЕДАКЦІЯ

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

50-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО ДОМУ В ТОРОНТІ

Український Народній Дім у Торонті, найстарша наша установа на сході Канади, на початку цього місяця відзначив своє 50-річчя. За пару тижнів перед цим відбулася спеціяльна пресова конференція, на якій були представники майже всіх українських часописів Торонта й Вінніпеґу.

Самі святкування відбулися 9 й 10 грудня, у яких узяли участь голова міста Н. Філіпс і міністер провінційного уряду А. Гросман. Доповідь зробив голова УР Союзу Антін Батюк.

Перед ювілеєм управа УНДому на чолі зі своїм головою С. Кривоусом зробила повну перебудову будинка: його цілком відновлено зовні і в середині, пороблено гарні шкільні кімнати, помешкання для бібліотеки, відновлено також театральну залю на 500 місць з прекрасним освітленням сцени, яка сьогодні є найкращою українською театральною залею міста. Вся ця перебудова коштувала 83 тисячі долярів.

Загальна вартість будинків і майна УНДому сьогодні становить понад 158 тисяч долярів. Цікавий факт, як багато може дати невеликий гурт людей, якщо вони запалені вірою в свою справу: за 50 років існування УНДому в Торонті прибутки його від членських вкладок, пожертв, від концертів, лекцій тощо складали понад 400.000 тисяч долярів!

Сьогодні УНДім у Торонті є нашою установою, яка не має боргів, а одночасно й установою позапартійною, яка служить усій українській громаді, і є піонером українського організованого життя на Сході Канади.

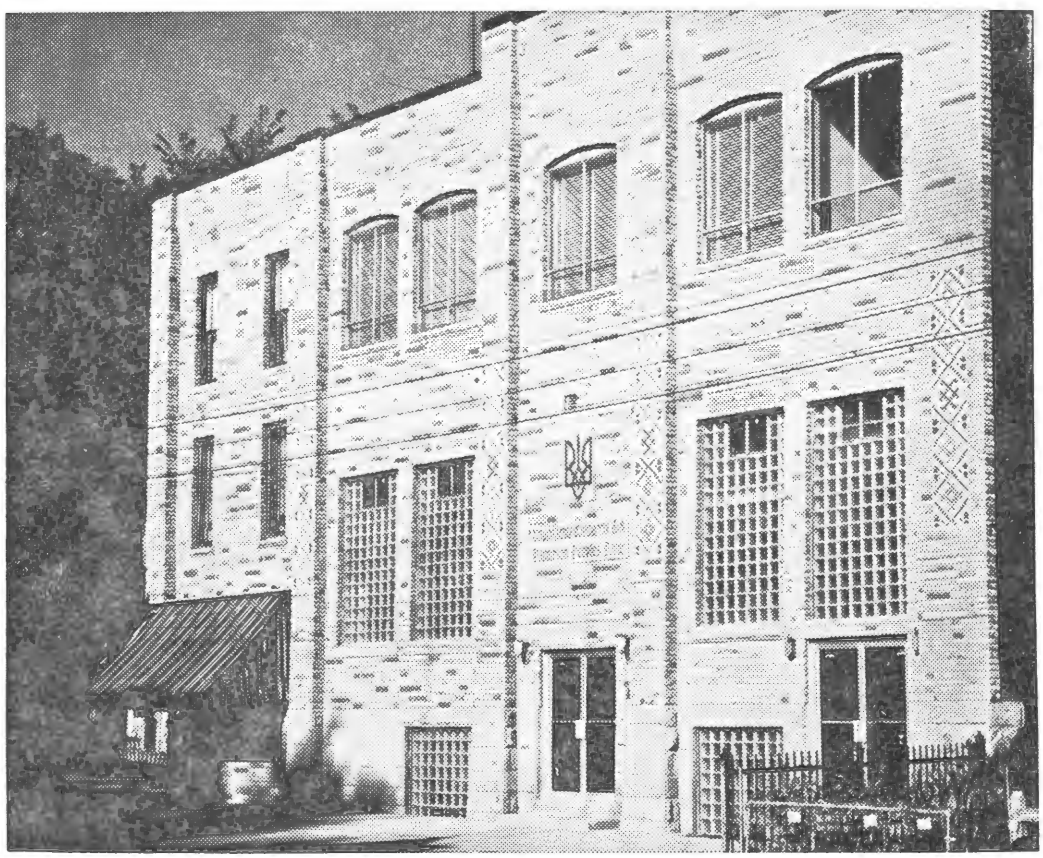

Український Народній Дім в Торонті

CANADA

Ваш лист — важлива річ

Як пишете листа, упевніться, що Ви заадресували конверта виразно, правильно і повністю.

Не забудьте написати ініціяли імені адресата.

Не забудьте написати на адресі число будинка, вулицю, число поштової зони (де вона є), назву міста чи села, провінцію.

Пошта, адресована в апартаменти чи конторські будинки, мусить мати число мешкання чи число контори.

Пишіть зворотню адресу вгорі в лівому кутку конверта.

Якщо пишете поза Канаду, завжди додавайте повну назву країни, в яку адресуєте листа.

Завжди наліплюйте належну марку. Якщо Ви непевні, або шлете щось повітряною поштою, перевірте у Вашому поштовому відділі.

Повне й розбірливе адресування прискорює доставу Вашої пошти.

КАНАДСЬКА ПОШТОВА КОНТОРА

Ліна КОСТЕНКО

КРИЛА

А й правда,
крилатим ґрунту не треба.
Землі немає,
то буде небо.
Немає поля,
то буде воля.
Немає пари,
то будуть хмари.
В цьому, напевно, правда
пташина...
А як же людина?
А що ж людина?
Живе на землі,
Сама не літає,
А крила має,
А крила має!
Вони, ті крила,
не з пуху-пір'я,
а з правди,
чесности
і довір'я.
У кого — з вірності
у коханні,
У кого — вічного
поривання.
У кого — з щирости
до роботи,
У кого — з щедрости
на турботи.
У кого — з пісні,
або з надії,
або з поезії,
або з мрії.
Людина нібито не літає...
А крила має,
А крила має!

"ТИГРОЛОВИ" ІВ. БАГРЯНОГО ВИДАНІ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Німецько-австрійське в-во "Штирія", Кельн-Ґрац, видано відомий роман Івана Багряного "Тигролови" в перекладі німецькою мовою. Переклала роман Марґарет Кеес, обкладинка Хрістофа Альбрехта. Переклад авторизований. У перекладі роман названо "Дас Ґезетц фон Тайґа".

Книга рекомендована також і для народніх, парафіяльних та шкільних бібліотек, що свідчить про добру оцінку роману.

Це найкраще видання "Тигроловів" з усіх чужоземних видань цього роману.

Це черговий успіх не тільки Івана Багряного, а й української літератури взагалі. Книжку можна купити в усіх великих книгарнях Німеччини та Австрії, а також і в інших країнах.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Шановний пане Волиняк!

Прошу висилати "Соняшника" з вересня місяця, а також вислати підручники... для нашої школи.

Пане Волиняк, я мав розмову з людьми у справі деяких слів у букварі "урок", "поїзд" та "хазяїн" — у читанці "Київ". Кажуть, що це слова не українські. Виправити їх, чи як?

В. ТОКАР, Ніагара Фаллс, Канада

За "Соняшника" вертаю гроші, бо він більше не виходитиме, про це я вже повідомляв у "Нових Днях". Книжки шлю. Тих слів не виправляйте. Поясніть тим критикам, що їм треба вчитись, а не критикувати. Я не буду пояснювати різниці між уроком і лекцією — не буду з "Нових Днів" робити педагогічні курси. А що "урок" нагадує комусь інше значення, то поясніть їм, що є слова-омоніми, себто слова, які однаково звучать, але мають різні значення. Крім "урока" можна навести ще такий приклад: к о с а (волосся), к о с а (мис, географічний термін) і к о с а (знаряддя для косіння трави чи збіжжя). Або к л ю ч (журавлиний) і к л ю ч (до замка). Такі грамотії можуть кричати: викинути букваря, бо там Волиняк понаписував нісенітниць — у нього "ключі" літають! Цей "урок" уже мені в печінках сидить.

"Поїзд" наше слово "від початку світу" ще! Будьте ласкаві, не замінюйте його нічим іншим. Це слово вживається в нас усюди. Є воно в словнику Голоскевича, є в словнику Грінченка видання 1909 р., у словнику Уманця і Спілки (видання 1893 р., Львів) і взагалі всюди. Це на Вас там нападають наші православні, очевидно. Порадьте їм звернутись до нашого митрополита — він же мовознавець. Якщо він скаже, що "поїзд" не наше слово, то я зараз же перероблю всі свої підручники, а ті критики можуть приїхати до Торонта і побити мені за це "чуже слово" всі вікна. Або й голову!

Це ж саме стосується і слова "хазяїн".

Не піддавайтесь, пане Токаре! Не псуйте підручників, не калічте й не збіднюйте нашої мови і не калічте й без того скалічених дітей. Порадьте тим критикам мати більше довіри до людей, що щось знають і віддають своє життя, щоб зробити їх дітей грамотними, придбати собі книжки (хочби ті словники, які я згадав) і трошки вчитись. А якщо вони дуже вперті "патріоти", то хай собі куплять інші підручники — дякувати Богові, є їх чимало тепер.

П. ВОЛ.

Вельмишановний Пане Волиняк!

У "Нових Днах" (ч. 141) Ви подали спостереження про Нову Демократичну Партію та ще й видрукували статтю Стенлі Новлза на цю тему. Це Ви зробили, сподіваюсь, з обов'язку редакторської об'єктивности. Так належало б робити кожному редакторові. І кожній чесній людині.

Якщо цей підхід Ви вважаєте за правдивий до всіх проблем, то не треба було "забути" й про другу таку конвенцію в Оттаві, а саме про конвенцію "Сошіал Кредит Парти". Не можу повірити, щоб Ви не знали про цю конвенцію, бо вона хоч і не була так розтрублена, як НДПартія (тут трубів весь інтернаціонал, а лівий елемент уміє трубіти!), то все ж про неї було відомо, хочби з телебачення.

Де ж тоді причина Вашої "об'єктивної" мовчанки про конвенцію Партії Соціяльного Кредиту? Невже Ви аж так оточені штабом репортерів та інформаторів з лівого напрямку, що вони аж "дозволять" Вам пропустити те, що їм не до смаку? Чи тут, може, інші причини?

Якщо бути об'єктивним редактором, то треба бути ним у всіх ділянках життя.

З щирою повагою до Вас

Ваш об'єктивний читач,

Степан СОРОКА, Гамільтон, Канада

Є в мене, пане Сорока, така засада: якщо тебе не просять, то не йди й не пиши. На конвенції НДПартії я не був, але мене туди кликали і навіть пропонували засоби транспорту до Оттави. Дуже мені хотілося туди поїхати, але не вдалося: саме повернувся з Вінніпеґу і не мав часу. Все ж таки я почувався до обов'язку щось написати. Тоді я обклався часописами, розпитав учасників конвенції і щось написав. Та й подія це була, — що не кажіть! — чимала. Знаєте приказку: на свіжу воду й рибка пливе!

Ніяким штабом я не оточений, але чимало наших читачів є членами цієї партії, то, цілком звичайно, вони й роблять усе, щоб мене з кимсь познайомити, щоб мене покликати на якусь зустріч чи на пресову конференцію, дати мені відповідні матеріяли. Це правда. І так повинні робити всі порядні читачі.

Між іншим, до Вашої партії (сподіваюсь, що ви соціялкредитовець, якщо так обстоюєте інтереси цієї партії) маю чималу симпатію. Хочби тому, що Ваш лідер домагався від уряду видати кожному канадцеві по сто долярів, щоб знищити безробіття... Звичайно, сто долярів мені не пошкодили б...

Про цю конвенцію я знав, хоч і не з телевізії (потрібно ще мені її до повного щастя!), але признаюсь, що за майже 12 літ існування журналу я від Вашої партії не одержав ж о д н о г о листа навіть, а не то що запрошення! То що маю робити? Іти й напрошуватись до них? Якби я так зробив, то образив би всіх наших читачів, у тім числі й Вас.

Отож, виніть свій провід, а не мене. Це вже наш редакторський привілей — не ми просимо, а нас просять. І тут я не поступлюсь.

От у 142-ому числі був репортаж про онтарійську конвенцію Проґресивних консерватів. Знайте, що я вже за три тижні наперед мав у кишені пресову перепустку, програму і всі інші матеріяли, а в додатку ще й запрошення "заскакувати" у пресовий штаб конвенції, де були і приємні люди і те, що робить їх ще приємнішими.

Кожного ранку протягом тижня я мав у хаті пакет з наліпкою "спешіал делівери", у якому були українською мовою подані всі потрібні мені матеріяли, фота, мети, кліше і т. д. Коли я сказав, що я хотів би мати спеціяльне фото, то мені запропонували не тільки фото, а готове кліше, на чому я ще заощаджую час і гроші.

Так, як бачите, ставиться до преси урядова партія Проґресивних Консерватів. На жаль, з цього скористали з українських часописів тільки "Нові Дні" та "Гомін України", хоч уся етнічна преса без винятку була представлена на конвенції. Мені особисто ця конвенція дала дуже багато: за кілька днів я зрозумів канадське політичне життя більше, ніж за цілі роки.

То не обвинувачуйте мене в суб'єктивному ставленні до партії Соціяльного Кредиту, а краще переконайте своїх лідерів, що сьогодні канадська нація скла-

дається не тільки з англосаксів, а з багатьох етнічних груп. Між іншим, це виразно підкреслив прем'єр Канади у своєму слові до делеґатів конвенції. І консервати це дуже добре знають. І цим керуються у своїй праці.

ДО РЕДАКЦІЇ МІСЯЧНИКА НОВІ ДНІ

Ні, пане Редакторе... Скажіть мені по чистій правді: хіба наші українці люди?.. Ні! Та ще раз — ні!

Як же можна не гніватись та не скаржитись? Подумайте тільки!

Самі полізли, приєдналися до Нових Днів, а тебе, мовляв, залишаємо при Старих Днях.

Та це ж не глум? Та це ж не сором, оцим людям? Питаю я Вас! І це мене, мене старого члена Безпартійної Партії Народних Диваків (скорочено: БПНД), та щоб залишити неприєднаним безплатно до Нових Днів?

Та це не тільки курам на сміх, а й хрущу на болячку не годиться.

Стою я розглядаю свій членський безпартійний квиток БПНД і звичайно, як порядна людина, нервуюсь, а збоку чолов'яга, таки з наших, і питає:

— А чого це, козаче, так хвилюєтесь?

Так і сказав: козаче! Їй-же Богу, правду кажу. К о з а ч е!? А в мене зразу й відлягло, та й кажу: Як же мені не хвилюватись? Я, все ж таки, старий БПНД член... а він перебиває мову і каже:

— Бачу, бачу, що ви член, а коли ваше членство розшифрувати — БПНД, — то й виходить: Безплатний Передплатник Нових Днів... І пішов поволі. А я роззявив рота, як вершу, і тільки очима лупаю... Що?? Оце розшифрував, бодай тобі заціпило!

А чорта лисого з'їси... Ми ще вам покажемо...

Сам приєднаюсь до Нових Днів і без вашого безплатного приєднання.

Отже, зараз посилаю $5, з яких $4 на власну передплату, а $1 для такого ж члена БПНД, який безперечно відмовиться від мойого "благодіяння" в $1, то хай цей доляр піде на розбудову Нових Днів.

А що? Це вам не мниш пищить!.. Чи може вам думається, що моя душа з лопуцька, не така, як людська?

А далі скажу й про хулителів, для яких Нові Дні, здаються п о г а н и м и. Для таких є дуже дотепні і влучні слова з байки:

"Хто чого не втне і не достане — усе погане",

а за Криловим, то ще краще:

...и если б вверх могла поднять ты рыло, — тебе бы видно было"... і т д.

Скажуть: грубо, різко... Але воно правда. І цю правду кожен з нас бачить і відчуває та навіть рота роззявляє, щоб... Та язик, мов гадюка, втікає з рота аж до пупа... А вже без язика хіба можна правду говорити? Та чим?

А по-друге: хіба краще, коли м'ягко стелиться, а твердо спиться? А попитаться отих "запоганенних", що ж вони самі зробили для покращення Нових Днів? Не вважати ж за допомогу те, коли заскорублитись у шкарлупині Старих Днів і час від часу тільки гудити та ганьбити тих відданих, самітних трудників, що віддають себе і сили свої на добро нашої нації, на добро Вітчизни нашої, України.

Але досить жартів. Треба й діло сказати. Як же я "добрався" самотужки до Нових Днів?

А було так: після літньої перерви пішов я до нью-йоркської бібліотеки книжки обміняти. Серед взятих — журнал "Нові Дні", 1959 р. Що в ньому знаходять поганого — не знаю. Бо журнал, як журнал. Не гірш інших.. Оформлення далеко краще від інших. Видно зразу, що журнал в умілих руках. Але доказуй поганому, якому все погане!

Звичайно, велику користь і поміч дають "Нові Дні" нашому юнацтву та вчителям, тим більш, що ця поміч здебільшого безплатна. Але цей тягар не може винести ані спина, ані кишеня однієї людини.

Все українське суспільство ПОВИННО прийняти участь, хоча б одним доляром, (що ні в якій мірі не відіб'ється на нормальному нашому життю) в допомозі видання шкільних книжок для наших дітей, а не "начиняти" їх ще з пелюшок партійними батьківськими "науками".

По-перше: дитину треба навчити бути людиною, українцем, щоб умів читати та писати і щоб вважав себе сином України від Курська до Дунаю і від Карпат до Кубані, а досягнувши зрілости літ, діти й самі побачать, яка партія їм придатна для тогочасного життя.

Коли ж врахувати двомільйонову українську еміґрацію, то така поміч була б предостатня для осягнення мети. А побоювання, що з цього "збагатиться" п. Волиняк, — річ зайва. Я більш побоююсь, що коли б українське суспільство справді доброзичливо відгукнулось на цей пекучий національний заклик, то п. Волиняк зістанеться "гол, як соколи", бо віддасть не тільки свої сили, а й все, що на ньому. Не користолюбцем виглядає його особа.

Я. СОКІЛ, Бруклин, США

Високоповажаний Пане Волиняк!

У рецензії Д. Солов'я ("Нові Дні" ч. 141, стор 24) висловлено турботу долею спогадів куріного УПА Макса "У відступах і наступах". Доводимо до відома п. Д. Солов'я і всіх зацікавлених, що ці спогади вже друкуються і не пізніш січня 1962 р. вийдуть із друку.

І. ПЕТРУЧОК, Чікаґо, США

Ласкавий Петре Кузьмовичу!

Негайно доведіть до відома зацікавлених, що в останніх числах Косачевого журналу "За синім океаном" є моє фото (із книжки "Повернення друга", 1958) і давно відомі читачам "Нових Днів", але спотворені Косачем, вірші появились у його журналі без мого відома, згоди й бажання.

З пошаною

Петро КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ

Ми вже раз друкували подібного листа П. К.-Криниці, але Ю. Косач і далі хуліганить і провокує. Дивуюсь, що П. К.-Криниця не поїде в Нью-Йорк і не зробить чогось такого, щоб Ю. Косач таки почув його протест.

Вірш "Княгиня" друкований на першій сторінці "Но-

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

Замовляти в "Нових Днях"

вих Днів" за червень 1958 р., Ю. Косач переписує його, по-своєму "редаґує" і друкує як власний матеріял, не подаючи джерела.

Які причини такого справді злодійсько-хуліганського вчинку? Думаємо, що їх кілька:

1. Показати, що з ним співпрацюють українські письменники й поети, щоб таким чином "набити собі ціну" і здобути нових авторів, а може і якусь фінансову допомогу відкись,

2. Зробити враження, що еміґрація розкладається і схиляється в бік радянофільства,

3. Помститись поетові за те, що не хоче з ним співпрацювати: ага, не хочеш, бойкотуєш, то я ж тобі хоч настрій зіпсую!

На таку брудну провокацію здібна тільки така моральна й політична протоплазма, як Юрій Косач. Добре слово на нього не впливає давно.

РЕДАКЦІЯ

Hon. John Yaremko, Q.C.

ПОВІДОМЛЕННЯ ВІД

Дост. ІВАНА ЯРЕМКА, К.Р.

Провінційного Секретаря і Міністра Громадянства

про телевізійну програму

ONTARIO

„LET'S SPEAK ENGLISH"

"РОЗМОВЛЯЄМО ПО-АНГЛІЙСЬКОМУ"

Чи ви користаєте з програми навчання англійської мови на телевізійній станції CBLT "Розмовляємо по-англійському", на каналі 6? Цю програму, яка почалася 7 жовтня ц. р., можна бачити кожної суботи й неділі о 12-ій год. дня і кожної середи об 11.30 год. ранку. Вона буде тривати 26 тижнів.

Починати ще не пізно

Починати навчання ще не пізно, ЯКЩО ВИ ПОЧНЕТЕ НЕГАЙНО. Програма тепер є в початковій стадії і ви можете легко наздігнати все те, що ви досі втратили, навчанням з підручників.

Якщо ви дивитесь на цю програму, не знеохочуйтеся через те, що поступає вона повільно. Кожний початок є тяжкий. Впарі з послідовністю йде поступ і винагорода, коли ви будете розуміти й розмовляти по-англійському.

Я хочу підкреслити важливість навчання англійської мови і при тому вказати на деякі користі з цього.

Якщо ви вмієте по-англійському

— ваші можливості на кращу працю поліпшаться; без знання англійської мови ви все будете мати клопоти;

— ви можете користати з багатьох курсів, які поширять вашу освіту;

— у товариському житті ви будете мати можливості познайомитись із багатьма особами;

— ви можете з повною насолодою користати з телебачення, радіо, фільмів, театру, книжок, газет, журналів;

— ви будете повновартісним учасником життя ваших дітей і внуків;

— ви будете знати, що діється у нашому ширшому оточенні;

— життя ваше буде краще і веселіше.

Користайте з цієї нагоди

"РОЗМОВЛЯЙМО ПО-АНГЛІЙСЬКОМУ" — це програма, метою якої є навчити вас у вашій власній хаті розмовляти по-англійському.

Якщо маєте змогу, ви повинні ще доповнювати своє навчання у найближчій до вас школі. За повними інформаціями у справі цих курсів телефонуйте:

ЕМ 3-1211, льокальне число 2-2285

Підручники до навчання можна набути у книжковому відділі університету Торонта WA 3-6611, льокальне число 404. Їх можна також випозичити у всіх відділах Торонтської публічної бібліотеки.

Mr. A. Chudiak 155
19940 Goddard Ave.,
Detroit 34, Mich.

CANADA

Біьше, **ніж пів мільйона** осіб стали **канадськими громадянами** з того часу, як Закон про Канадське Громадянство став діючим у 1947 році.

Лише в 1960 році більше як 60,000 новорибулих склали присягу на вірність та стали повновартісними членами канадського суспільства.

Щиро запрошуємо всіх новоприбулих, які були законно прийняті до ціієї країни як іміґранти чотири роки і дев'ять місяців тому, подавати заяви на канадське громадянство ТЕПЕР.

Користуйтесь всіма правами та привілеями повноправних членів канадської нації:

— правом голосування,
— правом на канадський пашпорт,
— правом на урядову працю,
— правом повного голосу в керуванні справами вашої громади.

Формулярі для виповнення заяв на громадянство ви можете дістати від урядовця окружного або повітового суду громадянства, або від реєстратора канадського громадянства в Оттаві.

Ellen L. Fairclough

ЕЛЕН Л. ФЕРКЛОУ
Міністер Громадянства і Іміґрації